

OPAS TURVALLISEEN JA LAADUKKAASEEN TOIMINTAAN VERKOSSA

NUORTEN TIETO- JA NEUVONTATYÖNTEKIJÖIDEN TYÖKALUPAKKI

Copyright (c) 2011 by ERYICA asbl

Opas turvalliseen ja laadukkaaseen toimintaan verkossa

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden työkalupakki

TOIMITTAJAT

Patrick Daniels

Alexandra Cangelosi

Nuorisotoimintaohjelma

Koulutuksen ja kulttuurin PC

Julkaisua on rahoitettu Euroopan komission tuella. Komissio ei vastaa julkaisun sisällöstä.

PROJEKTIN KOORDINOINTI

Cornelia Untersberger, ERYICA, Luxemburg

Davide Capecchi, ERYICA, Luxemburg

OPPAAN LAATIMISEEN OSALLISTUIVAT MYÖS

Görkem Bağcı, GSM Youth, Turkki

Jean-Claude Bisenius, CIJ – Centre Information Jeunes, Luxemburg

Marc Boes, JONG Rotterdam, Alankomaat

Saša Dupor, Zajednica ICM, Kroatia

Jaana Fedotoff, Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus, Suomi

Javier García Pariente, INJUVE, Espanja

Andres Lokk, ENTK, Viro

Monika Paterno, aha Vorarlberg, Itävalta

Lynsey Paterson, Young Scot, Iso-Britannia

Mika Pietilä, Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus, Suomi

Imre Simon, ERYICA, Luxemburg

SUOMENKIELINEN KÄÄNNÖS

Tmi Intastella

Elina Rinne-Kangasluoma

Johdanto

Elämme tietoyhteiskunnassa, ja merkittävänä syynä siihen on internetin saavutettavuuden ja käytön lisääntyminen kaikkialla Euroopassa ja koko maailmassa. Jos nuorten on tarkoitus osallistua yhteiskunnan toimintaan, on tärkeää, että heillä on myös riittävät tiedot ja taidot tietoyhteiskunnan olemassaolon mahdollistavan digitaalisen tekniikan käyttämiseen.

Tässä oppaassa tutkimme, miten informaatiolukutaidon käsite on muuttumassa digitaalisen tekniikan myötä. Havaitsemme, ettei netti ole vain puheenaihe, vaan myös ympäristö, jossa verkkoperustaisesta nuorten tieto- ja neuvontatyöstä käytävästä keskustelusta kiinnostuneet voivat keskustella keskenään ja oppia toisiltaan. Arvioimme, mitä seurauksia on sillä, että käytämme nettiä niin laadukkaan tiedon etsimisessä kuin sen tuottamisessa ja jakamisessakin. Tutkimme laadukkaan verkkoperustaisen tiedon sekä täysipainoisen verkkoturvallisuusstrategian välisiä yhteyksiä.

Samalla kun internetistä on tullut olennainen osa nuorten sosiaalista todellisuutta, muuttuu virtuaaliyhteisön käsite yhä tärkeämmäksi. Nuorilla on usein ristiriitaisia käsityksiä siitä, mihin yhteisöihin he kuuluvat. Virtuaaliyhteisöt voivat avata uusia mahdollisuuksia, mutta yhtä hyvin ne voivat muodostaa uusia uhkia. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöillä on olennaisen tärkeä tehtävä tässä kehityskulussa, sillä he voivat lisätä nuorten valmiuksia tunnistaa tällaisia uusia mahdollisuuksia ja riskejä ja reagoida niihin.

Tässä oppaassa tutkitaan myös uusimpia ilmiöitä nuorten internetin käytössä. Oppaan keskeisenä tavoitteena on auttaa nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöitä varmistamaan, että nuoret pääsevät turvallisesti tarvitsemansa laadukkaan tiedon äärelle ja että nuorilla on riittävä digitaalinen lukutaito täysipainoista tämän päivän tietoyhteiskuntaan osallistumista varten.

Mitä verkkoperustainen nuorten tieto- ja neuvontatyö tarkoittaa

”Internet on paitsi merkittävä tiedonlähde ja viestinnän väline myös olennainen osa nuorten sosiaalista ympäristöä. Verkkoperustainen nuorten tieto- ja neuvontatyö täydentää olemassa olevia nuorten tieto- ja neuvontapalveluja.

Sen lisäksi, että nuorten tieto- ja neuvontatyö auttaa nuoria löytämään oikeaa tietoa ja tekemään päätöksiä, verkkoperustainen nuorten tieto- ja neuvontatyö auttaa nuoria myös hyödyntämään internetin kaikkia mahdollisuuksia ja välttämään sen mahdollisia riskejä.”

(Lähde: Verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun periaatteet, hyväksytty ERYICAn (European Youth Information and Counselling Agency) kahdennessakymmenennessä yleiskokouksessa Rotterdamissa, Alankomaissa 5.12.2009.)

Miten opasta käytetään

Tämä opas on suunniteltu käytettäväksi erillisinä aihekokonaisuuksina. Jokaisessa aihekokonaisuudessa keskitytään johonkin sellaiseen turvalliseen internetin käyttöön ja verkkoperustaiseen tiedonhakuun liittyvään kysymykseen, jonka kanssa nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät saattavat joutua tekemisiin.

Aihekokonaisuudet jakautuvat seuraaviin lukuihin:

- **Johdanto:** Johdannossa kerrotaan, mitä teemoja kokonaisuudessa käsitellään, ja tutustutaan avainsanoihin ja keskeisiin käsitteisiin.
- **Konteksti:** Kontekstissa kerrotaan nuorten tieto- ja neuvontatyöstä poimittujen esimerkkien avulla, miten teemat liittyvät turvalliseen internetin käyttöön ja verkkoperustaisen tiedon laatuun.
- **Käytäntö:** Käytäntö-otsikon alla esitetään käytännön esimerkkejä, joita voit hyödyntää omassa päivittäisessä työssäsi ja lisätä näin tietojasi ja valmiuksiasi.
- **Harjoitus:** Harjoitus-otsikon alla esitellään esimerkkiharjoitus, jonka voit tehdä nuorten kanssa ja samalla tutustua paremmin aihekokonaisuudessa käsiteltyihin teemoihin ja kysymyksiin.

Vinkkejä

Tekstin joukosta löytyvistä vinkeistä saattaa olla hyötyä arjen nuorten tieto- ja neuvontatyössä.

Linkkejä

Jokaisen aihekokonaisuuden lopussa on kirjallisuus- ja linkkiluettelo, josta löytyy lisää luettavaa ja materiaalia.

Verkkosivuja

Oppaassa viitataan usein eri verkkosivustoihin ja teksteihin. Nämä on koottu linkeineen liitteessä olevaan luetteloon.

Sheryica

Tätä opasta täydentävää tietoa löytyy verkosta osoitteesta sheryica.org. Sheryica on eurooppalaisten nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden oma portaali, josta löytyy tässä oppaassa käsiteltäviin aiheisiin liittyvää lisämateriaalia, vinkkejä ja keskusteluita. Lisätietoa on osoitteessa eryica.org/en/content/projects.

Tee harjoitukset nuorten kanssa

Harjoitukset on kehitetty ja testattu kahden ryhmän kanssa, joihin kuului 20–25 nuorta eri puolilta Eurooppaa. Harjoitukset on suunniteltu niin, että ne voidaan muokata vastaamaan niiden nuorten tarpeita, joiden kanssa itse työskentelet. Tämän oppaan malliharjoitusten avulla saat aikaan keskustelua ja opit ymmärtämään paremmin kunkin aihekokonaisuuden teemoja. Harjoitukset perustuvat ryhmätöihin. Jos ryhmässä työskentely ei ole sinulle tuttua, kannattaa ottaa avuksi mukaan sellaisia nuorisotyöntekijöitä, jotka ovat tehneet ryhmätöitä aiemminkin.

Sisällys

Aihekokonaisuus 1	Digitaalijan informaatiolukutaito, 8
Aihekokonaisuus 2	Digitaalista elämää, 16
Aihekokonaisuus 3	Laadukkaan tiedon etsiminen, 26
Aihekokonaisuus 4	Laadukkaan tiedon tuottaminen, 34
Aihekokonaisuus 5	Riskejä ja mahdollisuuksia, 46
Aihekokonaisuus 6	Verkkoyhteisöt, 56
	Sanasto, 66
	Kirjallisuutta ja linkkejä, 70

Digitaaliajan informaatiolukutaito

Lukutaito antaa kasvaville nuorille keinoja ilmaista itseään ja ymmärtää toisia. Digitaalinen tekniikka on tuonut mukanaan uusia ja erilaisia viestinnän ja tiedonsaannin tapoja – jopa siinä määrin, että koko informaatiolukutaidon käsite on muuttumassa.

Johdanto

Mitä lukutaito tarkoittaa?

Lukutaidon käsite on tuttu kaikille, ja ymmärrämme lukutaidon tarkoittavan sitä, että osaamme lukea ja kirjoittaa. Tiedämme, että lukutaito tarkoittaa kykyä koodata tietoa (eli kirjoittaa) ja dekodata sitä (eli lukea) jonkin tekniikan välityksellä.

Nämä tietoa, viestintää ja tekniikkaa koskevat käsityksemme ovat perustana sille, mitä tarkoitamme lukutaidolla. Tieto on valuuttaa, josta on kyse, kun puhumme lukutaidosta, ja tiedosta tulee arvokasta, kun sitä välitetään muille. Myös tekniikka on tärkeää, sillä sen avulla voimme välittää ja jakaa hallussamme olevaa tietoa.

Arkisimmassa muodossaan tekniikka voi olla pelkkä kynä ja pala paperia, jolloin on helppoa unohtaa, että lukutaitoon kuuluu myös perustason tekninen osaaminen, jota ilman kaikki lukeminen ja kirjoittaminen on mahdotonta. Tällä hetkellä näyttää siltä, että tekniikalla on entistä näkyvämpi rooli viestinnässä ja tiedonkäsittelyssä. Mutta onko mikään silti muuttunut?

Muutosta on tapahtunut ainakin teknisen kehityksen nopeudessa ja mittakaavassa. Jopa koko lukutaidon merkitys on muuttumassa. Lukutaito ymmärretään entistä harvemmin taidoksi, jonka voimme oppia kokonaan jossain vaiheessa elämäämme. Sen sijaan kykyä ymmärtää tietoa ja viestiä toisten kanssa on kerrattava koko elämän ajan.

Informaatiolukutaito

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden kannalta erityisen mielenkiintoista on informaatiolukutaito. Termiä **informaatiolukutaito** käytti ensimmäistä kertaa Paul Zurkowski vuonna 1974 puhuessaan Yhdysvaltain tietoteollisuuden etujärjestön Information Industry Associationin työstä. Noista ajoista **informaatiolukutaidon** käsite on kehittynyt ja monipuolistunut, erityisesti jos sitä käytetään yliopistoissa, kirjastoissa tai muissa paikoissa, joissa tietoa järjestetään ja luokitellaan.

Informaatiolukutaidolle ei ole yhtä yhteistä määritelmää, vaikka jossain määrin yksimielisiä ollaankin siitä, että informaatiolukutaitoon kuuluu tiedon etsiminen, arvioiminen ja hyödyntäminen kriittisellä tavalla. Ison-Britannian kirjasto- ja tietopalvelualan etujärjestö Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP) kiteyttää käsitteen seuraavasti:

“Informaatiolukutaito tarkoittaa käsitystä siitä, miksi ja milloin tarvitaan tietoa, mistä tieto löytyy ja miten sitä arvioidaan, hyödynnetään ja välitetään toisille eettisellä tavalla.”

Informaatiolukutaidon käsite keksittiin jo kauan ennen internetin kehittämistä. Sen jälkeen kun Tim Berners Lee toi verkon suuren yleisön saataville vuonna 1991, lukutaidon oheen on syntynyt monenlaisia keskenään yhteydessä olevia käsitteitä, kuten medialukutaito, digitaalilukutaito ja verkkolukutaito. Aihe ei ole yksiselitteinen, mutta punaisena lankana nyt käytävässä keskustelussa on ajatus siitä, että verkko on muuttamassa tarvitsemiamme tiedonhankintataitoja perinpohjaisesti.

Verkkoperustaisessa nuorten tieto- ja neuvontatyössä on hyvät mahdollisuudet varmistaa, että nuoret “kykenevät tunnistamaan, milloin tietoa tarvitaan, ja heillä on valmiudet etsiä, arvioida ja hyödyntää tarvittavaa tietoa tehokkaasti”. (Lähde: American Library Association – Presidential Committee on Information Literacy 1989.)

Avainsanat: *informaatiolukutaito, yhteisöllinen media, yhteisölliset kirjanmerkit*

Konteksti

Miten internet on muuttanut nuorten tieto- ja neuvontatyötä?

Nuorten tieto- ja neuvontatyössä pyrkimyksenä on tuoda nuorten ulottuville tietoa, josta tiedetään, että se voi muuttaa nuorten elämää ratkaisevalla tavalla. Lukutaidon muuttuminen digitaaliajan myötä asettaa meille jatkuvan, valtavan haasteen. Muuttuva lukutaito muokkaa uusiksi tapaa, jolla nuoret käyttävät tietoa, ja vaikuttaa tätä kautta myös nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden tarjoamisen tapaan.

Lukutaidon käsitteen kehittyminen on asia, josta nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden on syytä olla tietoisia. Jos ymmärrämme uudistuvan lukutaidon merkityksen, voimme saada arvokkaan mahdollisuuden kurkistaa siihen maailmaan, jossa kasvavat nuoret elävät. Samalla saamme keinoja, joilla autamme nuoria kehittämään lukutaitoaan digitalisoituvassa yhteiskunnassa.

Internetissä tarjolla olevan tiedon määrän kasvu on ollut suurelta osin **yhteisöllisen median** nousun ansiota. Yhteisöllistä mediaa ovat esimerkiksi yhteisöpalvelut (kuten Facebook), blogit eli verkkopäiväkirjat (kuten WordPress) ja wikisivustot (kuten Wikipedia), jotka ovat muuttaneet tiedon julkistamis- ja jakelutapoja syvällisellä tavalla. Myös nuorten tieto- ja neuvontatyö on siirtynyt “kirjoitettavan webin” (*read/write web*) aikakaudelle, jolloin verkkoon kirjoittaminen on yhtä helppoa kuin verkosta lukeminen.

Kun tarjolla olevan tiedon määrä ja monimuotoisuus on lisääntynyt, on sen hallinnasta tullut entistä tärkeämpi taito myös nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöille. Tietoa on saatavana ennennäkemättömän runsaasti, ja sen arvioinnissa ja laadun määrittämisessä tarvitaan monenlaisia taitoja.

Uudet alustat, kuten matkapuhelinsovellukset, pelikonsolit ja muut vuorovaikutteiset työkalut muuttavat myös tarjolla olevan tiedon muotoa, kun tekstin lisäksi mahdollisia ilmaisuvälineitä on muitakin. Tietosisältöjen määrän räjähdysmäisen kasvun yhteydessä myös tiedon kuluttamisen tavat ovat monipuolistuneet. Milloinkaan aiemmin tiedolla ei ole ollut mahdollisuutta muuttua vallaksi nuorten elämässä samalla tavalla kuin nyt. Jos nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiltä kuitenkin puuttuvat tiedon valtamereillä purjehtimisessa tarvittavat uudenlaiset taidot, he eivät pysty tarttumaan tähän mahdollisuuteen.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön uudenlainen digitaaliajan malli

Nuorten tieto- ja neuvontatyön rooli ei ole enää sama kuin 25 vuotta sitten. Aiemmin nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät toimivat ikään kuin portteina, joiden kautta nuoret pääsivät käsiksi tarvitsemaansa tietoon. Nykyään nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden tehtävänä on auttaa ja opastaa nuoria heidän tarvitsemansa tiedon äärelle.

- **Monopolistinen tiedonjakomalli:** Nuoret olivat aiemmin huomattavan paljon riippuvaisempia nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöistä, joilla oli etuoikeus päästä tiedon äärelle ja käytössään tarvittavat resurssit lähes kaiken tarvitsemansa tiedon hankintaan.
- **Opastava tiedonjakomalli:** Internetiä käyttävien nykynuorten tiedonsaanti ei yleensä enää ole samassa määrin riippuvaista nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöistä; sen sijaan nykynuoret tarvitsevat entistä enemmän tukea ja opastusta tiedon tulkinnaissa ja sen luotettavuuden arvioinnissa.

Nykyään nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden tehtävänä on kehittää uusia tapoja lisätä ja jakaa **informaatiolukutaitoon** liittyviä taitoja. Nuorten auttamisessa tiedon äärelle ei riitä, että nuorten tieto- ja neuvontapisteeseen nurkkaan tuodaan internetyhteydellä varustettu tietokone, vaan nuoria on autettava hyödyntämään löytämäänsä tietoa oman elämänsä harkittujen päätösten tukena.

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöillä on nykyään runsaasti mahdollisuuksia jakaa taitojaan nuorten kanssa. Tällaisia taitoja ovat muun muassa kyky tunnistaa tilanteet, joissa paremmasta tiedosta on hyötyä, kyky löytää tällaista tietoa ja kyky arvioida sen laatua.

Kun otetaan huomioon tarvittavien taitojen suuri määrä, on selvää, että tiedon hyödyntäminen omassa arkielämässämme on yleistä, muttei suinkaan yksinkertaista. Käytämme tiedonhakutaitojamme usein lähes huomaamatta, emmekä aina itsekään ymmärrä, miten paljon erilaisia taitoja tarvitaan esimerkiksi juna-aikataulun ymmärtämiseen, kartan tulkitsemiseen tai puhelinnumeron löytämiseen.

Jokainen voi joutua tilanteeseen, jossa omat tiedon etsintä- ja hyödyntämistaidot eivät riitä. **Informaatiolukutaitoon** kuuluvat taidot ovat olennainen osa nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden tarjoamaa palvelua, mutta ne tekevät myös koko työn ylipäättään mahdolliseksi. Näiden taitojen siirtäminen nuorille on koko työn tärkein päämäärä.

Käytäntö

Tärkeimpiä nuorten tieto- ja neuvontapalveluun kuuluvia taitoja tarvitaan myös verkko-perustaisessa työssä

Ennen kuin ryhdymme pohtimaan, miten voimme jakaa **informaatiolukutaitoon** kuuluvia taitoja nuorten kanssa, on hyvä pohjustaa tätä määrittelemällä ensin, millaisista taidoista on kyse.

1. Määritä, miksi nuori tarvitsee tietoa

Silläkin uhalla, että tämä saattaa kuulostaa itsestäänselvyydeltä: jos heti aluksi selvitetään syy, minkä vuoksi nuori hakee tietoa ja tukea, säästetään luultavasti aikaa. Keinona voi olla yksinkertainen tarpeiden arviointi, jonka kuluessa nuori voi pohtia tarkemmin käsillä olevaa kysymystä ja keskustella siitä. Tarpeita

arvioidessa tarkastellaan esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Mihin kysymyksiin on saatava vastaus heti? Mihin tarpeisiin voidaan vastata myöhemmin?
- Etsiikö nuori vastausta johonkin tiettyyn, tekniseen kysymykseen, vai hakeeko hän henkistä tukea ja opastusta?
- Voidaanko yksittäisiä kysymyksiä tarkastella erillisinä, vai onko parempi katsoa nuoren tilannetta kokonaisvaltaisesti?

2. Mieti strategia, jolla tarvittavaa tietoa etsitään

Tee nuoren esiintuomien kysymysten perusteella suunnitelma, josta käyvät ilmi mahdollisesti hyödynnettävät hakutyökalut ja tietolähteet.

- Mitä avainsanoja liittyy aiheeseen, josta tietoa etsitään? (Tarkastelemme tiedon etsimistä yksityiskohtaisemmin aihekokonaisuudessa 2.)
- Ovatko jotkut tietyt lähteet luotettavampia kuin toiset ja sitä kautta ensisijaisia?
- Voiko joku asiantuntija tai lähde kertoa, mistä oikea tieto mahdollisesti löytyy? Ellei voi, tuleeko mieleen muita tiedonlähteitä?
- Miten kauan tiedon etsintä kestää? Onko tarvittava tieto maksullista? Jos kolmannen osapuolen ylläpitämällä verkkosivustolla kysytään nuoren henkilötietoja, huolehditaanko sivulla tietosuojasta ja tietojen luottamuksellisuudesta?

3. Etsi tieto ja arvioi sen laatua

Oikeaa tietoa etsittäessä on tärkeää hyödyntää erimuotoisia tietolähteitä. Eri nuoret saattavat pitää parhaana eri muotoja, ja joistakin aiheista on helpointa kertoa muussa kuin tekstimuodossa: esimerkkinä ovat videomuotoiset virtuaalivierailut terveyskeskukseen tai käräjäsaliin.

- Kokeile eri hakutyökaluja: etsi hakukoneella avainsanojen avulla, tee kyselyjä internetin yhteisöpalveluissa ja **yhteisöllisessä mediassa** tai tee hakuja jossakin erikoisalaan keskittyvässä, jäsennellyssä verkkotietokannassa.
- Kirjoita muistiin, mistä olet etsinyt tietoa, jolloin voit tarvittaessa käyttää samaa tietolähdettä uudelleen.

Kun olet löytänyt tiedon, joka mielestäsi vastaa nuoren esittämiin kysymyksiin, on erittäin tärkeää arvioida tiedon soveltuvuutta.

- Kuinka luotettava lähde on? Kuinka tuore se on? Onko mukana linkkejä tai lähdeviitteitä esitettyjen väitteiden tueksi? Miltä muilta sivuilta linkitetään samaan lähteeseen? Suositteleeko jokin taho tätä tietolähdettä, tai onko se jonkin tahon hyväksymä?
- Löytyykö samaa tietoa muista lähteistä? Mikä lähteistä vaikuttaa parhaalta?
- Mitä näkökulmaa tiedon julkaiseva henkilö tai taho edustaa? Onko kirjoittajan mahdollinen kaupallinen intressi otettava huomioon? Onko tieto peräisin lähteestä, joka puolustaa jotain tiettyä asiaa tai ideologiaa?
- Pystytkö tarkistamaan lähteen esittämien väitteiden todenperäisyyden? Kuinka ajantasaista tieto on?

4. Järjestä tieto ja hyödynnä sitä

Seuraavaksi kannattaa miettiä, miten talletetaan löydetty tieto, joka on todettu käyttökelpoiseksi ja tilanteeseen sopivaksi.

- Kun talletat tiedon huolellisesti, voit mahdollisesti käyttää sitä myöhemmin.
- Pohtiessasi sitä, mitä kannattaa tallettaa ja mitä ei, tulet samalla analysoineeksi tiedon arvoa.
- Tietoa voidaan tallettaa eri tavoin. Voit tallettaa sen tekstinä, laatia taulukon esimerkiksi taulukko-laskentaohjelmalla, tallentaa linkkejä tai **yhteisöllisiä kirjanmerkkejä** tai jopa jakaa tiedon jonkin yhteisöpalvelun kautta, jolloin siitä on apua muillekin tietoa etsiville.

Ennen kuin päätät hyödyntää jotakin tiettyä tietoa, on välttämätöntä miettiä, mitä seuraavaksi tapahtuu.

- Ota selvää, millaista tukea nuorelle on saatavana hänen tilanteessaan ja tarvitseeko hän lisätietoa.
- Tutki, miten uutta tietoa voidaan jakaa tai saattaa ajan tasalle yhdessä toisten kanssa, sillä tiedosta saattaa olla hyötyä muillekin.
- Huolehdi, että käytät tietoa eettisesti: mainitse aina esimerkiksi alkuperäinen lähde, jottei sinua voida syyttää plagioinnista.

Harjoitus

Twisteriä termeillä

Valmistelut: 2–4 tuntia

Kesto: 15–30 minuuttia

Osanottajia: 5–25 henkilöä

Tämän harjoituksen avulla saat helposti käsityksen siitä, mitä sanoja ja käsitteitä nuoret ymmärtävät ja mitkä eivät vielä ole heille tuttuja. Harjoituksen kuluessa havaitset, miten **informaatiolukutaitoisia** osanottajat ovat ja miten varmaa heidän käsitteiden hallintansa on. Tätä hauskaa peliä voidaan myös käyttää tutustumis- ja lämmittelytehtävänä kokoontumisen alussa. Termejä ja avainsanoja muuttelemalla voit muokata harjoituksen vaikeusastetta tai teemoja.

Oppimistavoite

- Tunnistetaan ja ymmärretään verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön turvallisuuteen ja laatuun liittyviä avainsanoja ja termejä.

Oppimistulos

- Osataan selittää verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön turvallisuuteen ja laatuun liittyviä avainsanoja ja termejä.
- Osataan keskustella pelissä esiintyneistä sanoista ja niiden merkityksistä toisten kanssa.

Harjoituksen kulku

- Osanottajat jaetaan pieniin, 3–5 hengen ryhmiin.
- Jokainen osanottaja ottaa vuorollaan ohjaajalta kortin, jossa on jonkin termin kuvaus tai määritelmä.
- Kukin osanottaja lukee kortissa olevan kuvauksen tai määritelmän ääneen koko ryhmälle. Tämän jälkeen osanottajan on löydettävä määritelmässä tarkoitettu termi lattialle tehdystä ruudukosta. Ensimmäisellä kierroksella osanottaja asettuu seisomaan siihen ruutuun, jossa hänen valitsemansa termi on. Jos osanottaja valitsi väärin, ryhmän ohjaaja kertoo oikean vastauksen.
- Toisella kierroksella (kun kaikki osanottajat ovat vuorollaan ottaneet kortin ja seisovat nyt jossakin termiruudukon ruudukossa), osanottajat valitsevat taas summittaisesti jonkin termin kuvauksen. Nyt osanottajien on pidettävä toinen jalkansa ensimmäisen termin kohdalla, mutta siirrettävä toinen jalkansa toisen termin ruutuun.
- Kolmannella ja neljännellä kierroksella osanottajat laittavat kätensä valitsemiinsa ruutuihin, mutta pitävät koko ajan jalat alkuperäisissä ruuduissa.
- Ryhmän on pyrittävä parhaansa mukaan peittämään kaikki ruudukon termit. Voittajaryhmä on se, joka saa kosketettua yhtä aikaa suurinta määrää ruutuja.
- Ohjaajat voivat halutessaan lopuksi yhdistää ryhmät ja keskustella termeistä, joita pelin aikana opittiin.

Harjoitusta varten tarvitaan:

- Jos ryhmä jakaantuu pienempiin ryhmiin, jokaiselle pienryhmälle tarvitaan ohjaaja, joka jakaa kortit osanottajille.
- Ruudukon pohja syntyy neljästä taululehtiöpaperiarkista.
- Tulosta aina yksi termi yhdelle A4-kokoiselle paperiarkille ja kiinnitä se ruudukkoon.
- Tulosta jokaista ohjaajaa varten termit ja niiden oikeat määritelmät korteille.
- Tätä harjoitusta varten tarvitaan myös tilaa!
- Harjoituksen kokonaiskesto on 20–30 minuuttia.

Jaettavaa

Sanasto

Linkkejä aihekokonaisuuteen 1 – Digitaalijan informaatiolukutaito

On verification and critical thinking in the new, open journalistic era. Craig Silverman haastattelee teoksen *Blur: How to Know What's True in the Age of Information Overload* kirjoittajaa Tom Rosenstielä. Columbia Journalism Review.

www.cjr.org/behind_the_news/qa_blur_author_tom_rosenstiel.php

Forest Woody Horton: *Understanding information literacy: a primer.* Helppolukuinen ja yleistajuinen esitys informaatiolukutaidon merkityksestä. UNESCO 2008.

portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=25956&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

What Is Web 2.0. O'Reilly Media.

oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html

Digital Literacy. Euroopan komission työskentelyasiakirja 2008.

ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/digital_literacy/digital_literacy_review.pdf

David Buckingham: *Defining digital literacy – What do young people need to know about digital media?*

www.idunn.no/content?marketplaceId=2000&languageId=1&contentItemId=2913391&pageName=printVersion&siteNodeId=2913412&skipDecorating=true

David Bawden: *Origins and Concepts of Digital Literacy* (ensimmäinen luku).

www.soi.city.ac.uk/~dbawden/digital%20literacy%20chapter.pdf

Digitaalista elämää

Kun digitaalisen tekniikan vaikutus nuorten elämässä kasvaa, on myös nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden uudelleenarvioitava tekniikan roolia omassa työssään. Nuorten tieto- ja neuvontatyön tulevaisuutta koskevassa keskustelussa netti ei ole vain puheenaihe, vaan myös väline, jota hyödyntämällä keskustelua voidaan käydä uudella, mielenkiintoisella tavalla. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että käytännön tieto- ja neuvontatyö ja nuorten digitaalinen elämä ovat yhteydessä keskenään.

Johdanto

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöillä on kaikkialla maailmassa vaikeuksia ymmärtää tapaa, jolla uusi tekniikka vaikuttaa nuorten elämään. Kuluneen vuosikymmenen aikana on usein esitetty, että nuorten lisääntyvä digitaalisen tekniikan käyttö ja hallinta synnyttää uuden *diginatiivien* sukupolven.

Nuorten nopeasti tapahtuvaa uuden tekniikan omaksumista ja sen käyttöä uudella tavalla on usein kuvattu myös populaarikulttuurissa, kuten musiikissa, tv-ohjelmissa ja elokuvissa. Stereotyyppisissä esiintyvät huippusalaisiin tietojärjestelmiin murtautuvat teini-ikäiset ja mahdollittomia temppuja tekevät nuoret tietokonevelhot. Nuorten ilmeinen kyky käyttää uutta tekniikkaa vaivattomasti herättää suuressa yleisössä samanaikaisesti ihailua ja epäluuloa.

Yhteiskunnalla on toisin sanoen usein vaikeuksia päättää, mitä mieltä se on nuorten ja tekniikan välisestä suhteesta. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden haasteena on päästä yli yleistävistä käsityksistä ja ymmärtää paremmin seuraavia seikkoja:

- miten heidän tuntemansa nuoret käyttävät tekniikkaa
- miten he itse voivat käyttää uutta tekniikkaa oman työnsä kehittämisessä.

Diginatiivit ja digimaahanmuuttajat

Marc Prensky kuvasi artikkelissaan *Digital Natives, Digital Immigrants* (2001) opiskelijoita, jotka edustavat ensimmäistä sukupolvea, joka "on elänyt koko elämänsä tietokoneiden, videopelien, digitaalisten musiikkisoittimien, videokameroiden, matkapuhelimen ja kaikkien muiden digitaalijalan lelujen ja työkalujen ympäröimänä ja käyttänyt niitä koko ikänsä". Prensky käytti termiä *diginatiivit* kuvaamaan kokonaista uutta nuorisosukupolvea, joka poikkesi täysin aiemmista siitä yksinkertaisesta syystä, että se oli kasvanut digitaalisen tekniikan ympäröimänä.

Prensky kiteytti tämän nuorisosukupolven eron aikaisempiin sukupolviin seuraavasti:

Nuorena digitaalisen tekniikan käytön aloittavilla on oma luonnollinen kykynsä ja tyyliinsä käyttää tekniikkaa, eikä sellaista yksinkertaisesti synny niille, jotka aloittavat vasta myöhemmin.

Ajatusta nuorista diginatiiveista on pohdittu useissa blogeissa ja hiljattain ilmestyneissä kirjoissa, joista esimerkkeinä mainittakoon seuraavat:

- John Palfrey ja Urs Gasser: *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives.*
- Don Tapscott: *Grown Up Digital.*
- Diana G. Oblinger ja James L. Oblinger (toim.): *Educating the Net Generation.*

Eri kirjoittajat käyttävät tällaisista nuorista eri termejä (kuten *verkkosukupolvi* tai *millenniaalisukupolvi*), mutta kaikki ovat yhtä lailla kiinnostuneita siitä, miten uudella tavalla digitaaliseen tekniikkaan suhtautuvan nuorisosukupolven olemassaolo muuttaa yhteiskuntaa, koulutusta ja liike-elämää.

Uuden sukupolven digitaalista elämää

Diginatiivien käsitteen arvostelijat kiinnittävät huomiota ongelmiin, joita tällaisesta suhtautumisesta digitaalista elämää eläviin nuoriin syntyy. Monien mielestä koko sukupolvea ei suinkaan voi kutsua diginatiiveiksi. Diginatiiveista puhuminen ei riitä selittämään niitä valtavia eroja, joita nuorten internetin käytössä todellisuudessa on. On hyvin tiedossa, että nuorten digitaalisen tekniikan käyttöön vaikuttavat tosiasiasa monet tekijät, kuten esimerkiksi elintaso, vanhempien tarjoaman tuen määrä ja nuoren oma kiinnostus tekniikkaan. Kaikkien nuorten niputtaminen diginatiiveiksi ei auta ymmärtämään yksilöiden välisiä eroja.

Arvostelua herättää myös se, että diginatiiveista puhuttaessa tehdään turha raja sukupolvien väliin: nuoret ovat natiiveja, heitä vanhemmat digimaahanmuuttajia. Se, ovatko nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät itse varttuneet digitaalisen tekniikan parissa, ei ole olennaista sen kannalta, kykenevätkö he tukemaan, opastamaan ja palvelemaan tietoa tarvitsevia nuoria. Nuorten tieto- ja neuvontatyön periaatteet eivät ole tekniikasta riippuvaisia, minkä vuoksi todellinen haaste piilee siinä, miten näitä periaatteita sovelletaan digitaalisen tekniikan aikakaudella. Tämä haaste koskee yhtä lailla kaikkia sukupolvia.

Avainsanat: *diginatiivi, digimaahanmuuttaja, avatar*

Konteksti

Tarvitsevatko digitaalista elämää elävät nuoret erilaista tietoa?

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden on tärkeää pitää mielessä konteksti, ennen kuin he olettavat tietävänsä, miten nuoret käyttäytyvät verkossa tai etsivätkö he tietoa ja tukea eri tavalla kuin aiemmat sukupolvet.

Isossa-Britanniassa tehdyn tutkimuksen mukaan nuoren ikä vaikuttaa osaltaan hänen verkko-käyttämiseensä. Tutkijat kysyivät 16–24-vuotiailta brittinuorilta, kokevatko he voivansa puhua joistakin asioista verkossa, mutteivät kenenkään kanssa henkilökohtaisesti. Tulosten mukaan

- 16–18-vuotiaista 56 % ilmoitti, että heillä on asioita, joista he kokevat voivansa puhua vain verkossa
- 22–24-vuotiaista 47 % ilmoitti, että heillä on asioita, joista he kokevat voivansa puhua vain verkossa.

Vastausten perusteella näyttää siltä, että ikävuosien karttuessa nuoret muuttuvat halukkaammiksi tai kykenevämmiksi keskustelemaan omista asioistaan mieluummin kasvokkain toisten kanssa kuin verkossa.

län tavoin myös puheena oleva asia saattaa vaikuttaa nuorten nettikäyttämiseen. Samassa tutkimuksessa saatujen vastausten perusteella ihmissuhteita koskevissa kysymyksissä nuoret kääntyvät huomattavasti useammin ystäviensä (47 %) kuin perheenjäsentensä (18 %) puoleen.

Sen sijaan raha-asioista nuoret puhuvat huomattavasti mieluummin perheenjäsentensä ja erityisesti vanhempiansa (33 %) kuin ystäviensä (7 %) kanssa. Näissä asioissa nuoret etsivät myös jonkin verran todennäköisemmin tietoa netistä tai lukemalla tai kirjoittamalla keskustelupalstoille tai internetin kysymys-vastauspalstoille (24 %).

Esimerkiksi seksiin (29 %), terveyteen (27 %) ja huumausaineisiin (36 %) liittyvissä kysymyksissä nuoret etsivät tietoa ja tukea todennäköisimmin internetistä.

(Lähde: Hon. Prof. Michael Hulme: *Life Support: Young people's needs in a digital age*, 2009. Hulme on Lancaster Universityn Institute for Advanced Studiesin tutkija, ja raportti on laadittu The Futures Companyn brittiläiselle hyväntekeväisyysjärjestölle YouthNetille tekemän tutkimuksen pohjalta.)

Ymmärrä roolisi omassa yhteisössäsi

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä tehdään aina siinä yhteisössä, jossa nuoret elävät. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden on tärkeää auttaa osaltaan nuoria ymmärtämään oma osansa laajemmassa verkkoyhteisössä. Nuoretkin voivat osallistua julkiseen keskusteluun esimerkiksi tiedon laadusta ja turvallisuudesta, jolloin he saavat selkeämmän käsityksen omasta suhteestaan toisiin, oppivat toisten kokemuksista ja osaavat arvostaa omia tietojaan. Yhdysvaltalainen järjestö Connect Safely selittää yhteisön merkitystä nuorten digitaalisessa elämässä seuraavasti:

”Kun ihminen pitää itseään osana yhteisöä eli kansalaisena, hän käyttäytyy kuin kansalainen, sillä silloin yhteisön hyvinvointi – samoin kuin hyvinvointiin vaikuttava yksilön ja yhteisön käyttäytyminen – ei ole hänen kannaltaan yhdentekevä asia.”

Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että internetin käytön turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä on mahdollisuus keskustella nuorten kanssa. On helppoa erehtyä kuvittelemaan, että teknisesti taitavalla, digitaalisen maailman niksit sujuvasti hallitsevalla nuorella on ilman muuta kypsä käsitys siitä, miten internetissä tehdyt asiat vaikuttavat muihin ihmisiin.

Käytäntö

Laadukkaan ja turvallisen verkkooperustaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön keskeisiä kysymyksiä

Nykynuorista ja heidän suhteestaan tekniikkaan kirjoitetaan paljon, mutta monista asioista on silti vasta vähän tietoa. Usein kysymys on viime kädessä arvovalinnoista. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden on tärkeää rohkaista käymään keskustelua asioista, jotka liittyvät nuorten tieto- ja neuvontatyöhön ja niiden nuorten netinkäyttöön, joiden parissa itse teemme työtä.

Seuraavassa on esimerkkejä kysymyksistä, joista kannattaa yrittää herättää keskustelua omien nuortesi parissa. Osa kysymyksistä perustuu Berkman Centerin tutkijoiden John Palfreyn ja Urs Gasserin työhön.

- **Onko verkko kokonaan uudenlainen paikka, jossa kohtaamme kokonaan uudenlaisia kysymyksiä, jotka vuorostaan vaativat kokonaan uudenlaisia ratkaisuja? Vai ovatko monet netissä kohtaamamme uusilta vaikuttavat kysymykset tosiasiaissa varsin samanlaisia kuin ne ongelmat, joita nuoret ovat joutuneet pohtimaan jo ennen internetin keksimistä?**

Keskustelua käydään jatkuvasti siitä, olemmeko uuden tekniikan myötä joutumassa kokonaan uuteen maailmaan, vai tulevatko samat kysymykset eteen vain uudessa kontekstissa. Monista nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöistä on lannistavaa ajatella, että netti tuo mukanaan monenlaisia uusia ja tuntemattomia haasteita. Pitääkö meidän nyt oppia pois kaikesta, mitä meille on tähän saakka

opetettu?

Toisaalta nuorten näkökulmasta voi kuitenkin olla rauhoittavaa huomata, että nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät pystyvät yhdistämään uudet asiat vanhoihin ilmiöihin ja luottamaan kokemukseensa. Esimerkiksi nettikiusaamista käsitellään tiedotusvälineissä usein uutena uhkana. Jos nuorten parissa työskentelevät kykenevät kuitenkin soveltamaan nettikiusaamiseen samoja strategioita, joita he käyttävät verkon ulkopuolella esiintyvään kiusaamiseen, pystyvät he todennäköisesti ehkäisemään paremmin myös nettikiusaamista.

- **Viekö uusi tekniikka liian usein huomiomme ja vaikeuttaa keskittymistä tarvitsemaamme tietoon? Vai avaako uusi tekniikka uusia mahdollisuuksia löytää tietoa internetistä ja päästä siihen käsiksi?**

Viime aikoina on usein oltu huolissaan nuorten tekniikan käytöstä ja siitä, miten tämä mahdollisesti vaikuttaa heidän psyykeensä. Toiset taas haluavat kiinnittää huomion siihen valtavaan tiedon ja esimerkiksi opiskelussa hyödynnettävien materiaalien määrään, joka nykynuorten ulottuvilla on.

- **Vaarana on, että netin anonyymiutta käytetään hyväksi huijaamistarkoituksessa. Toisaalta anonyyminä esiintyminen voi tuntua joskus turvallisimmalta ja antaa kaivattua etäisyyttä, kun puheena ovat meitä koskettavat henkilökohtaiset asiat.**

Usein ollaan huolestuneita siitä, että nuoret menettävät mahdollisuuden oppia henkilökohtaisissa keskustelutilanteissa tarvittavia tärkeitä sosiaalisia taitoja. Toisaalta muistutetaan, että tämän päivän nuorilla on erinomaiset mahdollisuudet muodostaa eläviä ja palkitsevia ihmissuhteita netissä, jonka turvallisessa ympäristössä nuoret voivat keskustella sellaisistakin henkilökohtaisista kysymyksistä, joista he eivät muuten välttämättä koskaan puhuisi kenellekään.

- **Miten voimme ottaa yhteisöllisen median haltuun ja rakentaa sosiaalisia verkostoja toisten kanssa, mutta kuitenkin pitää järkevällä tavalla huolta yksityisyydestämme?**

Internetin kautta tapahtuva viestintä on tehnyt henkilökohtaisista ajatuksista, tunteista ja kokemuksista kertomisen helpommaksi. Verkostot kasvavat, koska niiden kautta pystymme seuraamaan, mitä toiset ajattelevat ja tuntevat. Nettiin kirjoittaessa ei aina voi nähdä tai edes kuvitella, ketkä kaikki lopulta näkevät kirjoittamamme asiat. Omasta yksityisyydestään verkossa voi olla vaikea pitää kiinni, mutta olennaisen tärkeää on ymmärtää, mihin on mahdollista vaikuttaa ja mihin ei.

- **Pystyvätkö aikuiset – opettajat, vanhemmat, nuorten parissa työskentelevät – täysin ymmärtämään nuoria, joita digitaalinen tekniikka on ympäröinyt syntymästä saakka? Onko sukupolvien välinen kuilu molemmin puolin liian syvä, jotta toisen osapuolen digitaalista elämää olisi mahdollista ymmärtää?**

Aikuiset voivat tehdä palveluistaan ja järjestelmistään nettielämää elävien nuorten maailmaan paremmin istuvia. Esimerkiksi sen sijaan, että kerrot nuorille, miksi Wikipediassa olevat tiedot eivät aina ole luotettavia, voit käyttää Wikipediaa esimerkkinä tiedon luotettavuuden arvioinnista tutkimalla yhdessä nuorten kanssa jotakin Wikipedia-sivua koskevaa keskustelusivua ja sivun aiempia muokausversioita.

Käytännön ohjeita internetin yhteisöpalvelujen hyödyntämiseen nuorten digitaalisessa elämässä

Eriyinen esimerkki nuorten digitaalisesta elämästä ovat taidot, joita tarvitaan internetin yhteisöpalvelujen, kuten Facebookin, käyttämisessä. Internetin yhteisöpalvelut vaikuttavat myös nuorten tieto- ja neuvontatyöhön, sillä yhteisöpalvelut antavat esimerkiksi nuorten tieto- ja neuvontapalveluille mahdollisuuden luoda omia tiedotus- ja fanisivujaan samalla, kun ne tarjoavat uudenlaisia mahdollisuuksia nuorten tavoittamiseen ja vaikuttavat siihen, miten nuoret jakavat ja löytävät tietoa.

Larry Magid ja Anne Collier ovat laatineet erittäin käyttökelpoisen Facebook-oppaan, joka on suunnattu vanhemmille, mutta monista siinä käsitellyistä asioista saattaa olla hyötyä myös nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöille. Nuorten sosiaalinen elämä verkossa heijastelee usein heidän elämäänsä verkon ulkopuolella, ja verkossa "tosielämän ongelmat ja konfliktit saattavat syventyä, pahentua ja levitä erittäin nopeasti. Kiukunpuuskassa tai hetken mielijohteessa laadittua nettikirjoitusta on erittäin vaikea poistaa. Nyt jos koskaan (kaikenikäisten) käyttäjien kannattaakin harkita tarkoin ennen kuin 'sanovat ääneen' eli kirjoittavat nettiin tai lähettävät tekstiviestin." (Lähde: Anne Collier ja Larry Magid: *A Parents' Guide to Facebook*, 2011. Collier ja Magid ovat yhdysvaltalaisen ConnectSafely.org-järjestön apulaisjohtajia.)

Seuraavien Magidin ja Collierin oppaasta poimittujen asioiden mielessä pitäminen on hyödyksi kaikille internetin yhteisöpalveluita käyttäville, mutta tässä olemme muokanneet niitä erityisesti nuorten tieto- ja neuvontatyöhön sopiviksi.

Digitaalinen jalanjälki

Kun olemme mukana internetin yhteisöpalveluissa ja muissa yhteisöllisissä medioissa, jätämme samalla nettiin oman digitaalisen jalanjälkemme. Tämän vuoksi nettiin kirjoittaessa on syytä oppia miettimään myös omalle nettimaineellemme koituvia seurauksia. Harkitse siis erittäin tarkasti, ennen kuin julkaiset mitään. Aina nettiin kirjoittaessa jätämme digitaalisia jalanjälkiä, jolloin meidän pitäisi muistaa käyttäytyä muita kohtaan yhtä kohteliaasti netissä kuin tosielämässä. Eräs esimerkki nettimaineen kasvavasta merkityksestä on se, että työnantajat katsovat työpaikanhakijoista usein lisätietoja netistä.

Valitse kaverisi ja muut kontaktisi tarkoin

Nuorilla on usein sosiaalinen paine lisätä kavereikseen erityisesti muita samoihin sosiaalisiin ryhmiin kuuluvia. Monet nuoret kertovat lisänneensä koko oman luokkansa tai vuosiluokkansa kavereikseen jossakin yhteisöpalvelussa, koska he uskovat, että niin kuuluu tehdä. Sama sosiaalinen paine olla mukana ja kuulua johonkin ryhmään on tietenkin selityksenä myös Facebookin kaltaisten internetin yhteisöpalvelujen nopeasti kasvaneelle suosiolle.

Lopputulema on, että sosiaalinen paine, jota ennen joutui kokemaan vain koulussa tai opinnoissa, saattaa seurata nuoria nyt myös koulun ulkopuolelle. Tämän vuoksi on äärimmäisen tärkeää ymmärtää nopeasti ero kaikille julkisten seinäkirjoitusten ja toisaalta yksityisviestien välillä sekä oppia säätämään yhteisöpalveluiden asetuksia niin, että kuka hyvänsä ei näe kaikkia kirjoituksiasi. On syytä myös harkita huolellisesti, kenet hyväksyt kaveriksesi, ja tarvittaessa olla valmis poistamaan joku internetkavereidesi joukosta.

Oma profiilisi

Useissa internetin yhteisöpalveluissa ja verkkoyhteisöissä on profiilisivu, johon voit ladata oman kuvasi

tai avatarin ja laittaa esille muita tietoja itsestäsi. Monissa tapauksissa useimpien tietojen antaminen on vapaaehtoista. Turvallisinta on yleensä jättää julkaisematta kaikki yhteyshiedot. On myös tärkeää tarkistaa profiilisi yksityisasetukset ja varmistaa, että ne ovat omasta mielestäsi kunnossa. Facebookissa kannattaa käyttää mahdollisuutta käydä katsomassa, miten oma profiili näkyy ystäville ja muille käyttäjille.

Facebook on suuressa määrin vastuussa siitä, että yhteisöpalveluiden nettiprofiileissa on nykyään tapana käyttää omaa nimeä. Yleensä omalla nimellä esiintyminen katsotaan turvallisemmaksi kuin nimimerkin käyttäminen siksi, että näin on tapana tehdä Facebookissakin. Omalla nimellä esiintyessä on vaikeampaa teeskennellä olevansa joku muu. Ennen kuin päätät, käyttääkö omaa nimeä vai nimimerkkiä, kannattaa katsoa, miten kyseisessä yhteisöpalvelussa yleensä toimitaan. On hyvä myös tarkistaa, onko palvelussa muita alle 18-vuotiaille nuorille tarkoitettuja turvallisuutta lisääviä ominaisuuksia.

Listat ja ryhmät

Monissa yhteisöpalveluissa on mahdollisuus luoda ryhmiä tai kaverilistoja omista kavereista tai kontakteista. Ryhmiä tai kaverilistoja oikein käyttämällä on mahdollista hallita tehokkaammin omaa yksityisyyttä. Valokuvat, tilapäivitykset ja muut jaettavat asiat voi asettaa näkymään vain itse laaditun listan jäsenille (esimerkiksi perheenjäsenille tai parhaille ystäville). Facebookissa on otettu käyttöön uusi ryhmätoiminto, jonka avulla on helpompaa jakaa asioita vain pienen, toisensa hyvin tunnevan ryhmän jäsenten kesken.

Multimedia ja sovellukset

Valokuvien jakaminen yhteisöpalveluissa on erittäin suosittua. Ongelmia on kuitenkin aiheuttanut ominaisuus, jolla kuvassa olevat henkilöt voidaan merkitä omilla nimillään. Tämä on valaiseva esimerkki siitä, miten yksittäinen käyttäjä ei välttämättä pysty hallitsemaan kaikkea itsestään yhteisöpalveluissa julkaistavaa tietoa. Käyttäjä voidaan merkitä kuviin, joita hän ei ole itse ottanut tai julkaissut, ja kuvat näkyvät ystävien uutisissa. Käyttäjä voi poistaa kuvasta itseään koskevan merkinnän, mutta koko kuvan voi poistaa vain sen julkaissut henkilö. Facebookissa voi myös ilmi antaa valokuvan, jonka kokee omalta kannaltaan haitalliseksi. Nopeampaa on kuitenkin määrittää asetuksista, ketkä kaikki voivat merkitä sinut julkaisemiinsa valokuviin.

Facebookista ja muista suosituista yhteisöpalveluista on tullut alustoja, joita varten ohjelmistojen kehittäjät luovat monenlaisia sovelluksia peleistä verkkosivuihin. Sovellusten asentamiseen liittyvistä turvallisuus-kysymyksistä on syytä olla tietoinen. Asennettu sovellus voi jakaa sinua koskevia henkilökohtaisia tietoja huomattavasti useammille kuin tulit ajatelleeksi.

Paikkatieto

Facebook Paikat, Foursquare ja Google Latitude ovat esimerkkejä yhteisöpalveluista, joiden avulla voit kertoa toisille, missä olet. Useimmissa ohjelmissa sinun täytyy kirjautua sisään siihen paikkaan, jossa olet, jolloin voit halutessasi jakaa lisää tietoa käynnistäsi. Jos matkapuhelimessasi on tällainen paikkatietoa jakava ohjelma, sitä on syytä opetella käyttämään – tai vähintään opetella ottamaan se pois päältä.

Ilmiantaminen

Useimmissa yhteisöpalveluissa on omia toimintoja vahingollisen sisällön ilmiantamista tai merkitsemistä varten. Jos päätät ilmi antaa jonkun tai merkitä jonkin sisällön vahingolliseksi, on tärkeää tietää, miten yhteisöpalvelu estää oman henkilöllisyytesi paljastumisen.

Useimmissa yhteisöpalveluissa voi myös estää kaikki ongelman aiheuttavan henkilön yhteydenotot tai ilmiantaa hänet. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa poliisi on ottanut käyttöön CEOP-painikkeen, jonka avulla käyttäjät voivat raportoida huolestuttavalta vaikuttavaa sisältöä suoraan poliisille Child Exploitation and Online Protection Centre -järjestön kautta (ceop.police.uk). INHOPE on kansainvälinen järjestö, jonka jäsenenä oleviin kansallisiin puhelinpalveluihin voi ilmiantaa laitonta sisältöä sen sijaintimaasta riippumatta. INHOPE saa osan rahoituksestaan internetin käyttöturvallisuuden parantamiseen tähtäävästä Euroopan unionin ohjelmasta.

Yhteisöpalveluita käyttävät nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät

Yhteisöpalveluun on suositeltavaa laatia erillinen työprofiili, jolloin kenellekään ei jää epäselväksi, että tätä profiilia käytetään vain silloin, kun otat yhteyttä nuoriin ja keskustelet heidän kanssaan ammatillisessa yhteydessä. Vaihtoehtoisesti kannattaa huolehtia, etteivät nuoret, joiden kanssa työskentelet, pääse näkemään profiilistasi mitään sellaista sisältöä, mistä saattaa olla haittaa roolillesi nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijänä.

Yhteisöpalveluita voi käyttää hyödyksi nuorten tieto- ja neuvontatyössä monilla tavoilla:

- Yhteisöpalvelun avulla voit tutustuttaa eri nuorisoryhmiä toisiinsa, tehdä projektityötä, auttaa palvelun kehittämisessä tai luoda alustan, jonka avulla nuoret voivat tarjota tukea toisilleen.
- Yhteisöpalvelun avulla voit laajentaa verkon ulkopuolella tehtävää työtä antamalla nuorille mahdollisuuden ottaa sinuun yhteyttä ja kertoa tapahtuneesta edistyksestä myös tapaamistenne välillä.
- Yhteisöpalveluissa voit luoda ryhmiä myös sellaisille nuorille, jotka eivät pysty tapaamaan fyysisesti toisiaan ollenkaan tai tapaavat vain harvoin.
- Yhteisöpalveluiden avulla on mahdollista mainostaa palveluita ja tarjota niitä entistä useammille, kun käyttäjät kertovat toisilleen palveluistasi tai keuhuvat tekemäsi työtä.

Harjoitus

Tehdään elokuva aiheesta "Tervetuloa nettiplaneetalle"

Valmistelut: 2–4 tuntia

Kesto: 3–4 tuntia

Osanottajia: 6–25 henkilöä

Tässä harjoituksessa nuoret saavat haasteen: heidän täytyy keskustella yhdessä digitaalisen elämän keskeisistä kysymyksistä. Sen jälkeen nuorten on laadittava yhdessä käsikirjoitus ja niiden pohjalta tarina, jonka kautta he kertovat näistä kysymyksistä toisille. Yhteisen elokuvan tekeminen on haaste, johon vastataksaan koko ryhmän on työskenneltävä yhdessä, jotta lopputuloksena on työ, jonka voi tehtävän lopuksi esittää muillekin.

Oppimistavoite

- Osataan kertoa ymmärrettävällä tavalla netin käyttöön liittyvistä tärkeimmistä mahdollisuuksista ja huomattavimmista riskeistä.

Oppimistulos

- Kuvataan ja pohditaan nettiin liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä.
- Sisäistetään haasteet, joita liittyy internetin käytön turvallisuutta ja tiedon laatua koskeviin kysymyksiin liittyvien viestien välittämiseen toisille.
- Ymmärretään, mitkä ovat toisten näkökulmasta huomattavimmat riskit ja tärkeimmät mahdollisuudet ja miten niitä voi heidän mielestään hallita ja hyödyntää.

Harjoituksen kulku

- Osanottajille annetaan tehtäväksi kuvata noin viisi minuuttia pitkä lyhytelokuva, joka voidaan esittää myös sellaisille, jotka eivät tiedä netistä ja sen toiminnasta mitään, mutta jotka saavat elokuvan perusteella paremman käsityksen netin käyttöön liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. Ellei käytössä ole videokameraa, voidaan tehdä myös kuunnelma. Harjoituksen tuloksena voi olla myös toisille esitettävä näytelmä tai nukketeatteriesitys.
- Osanottajien kanssa katsotaan opetuselokuva, jossa selvitetään, miten teknisiä laitteita käytetään.
- Osanottajat keskustelevat omissa ryhmissään kysymyksistä, joita he haluaisivat käsitellä elokuvassaan. Sen jälkeen he laativat yhdessä elokuvan käsikirjoituksen ja kuvakäsikirjoituksen eli storyboardin.
- On tärkeää, että kaikki ryhmän jäsenet ovat mukana elokuvan tekemisen eri vaiheissa. Elokuva voidaan esimerkiksi kuvata vuorotellen, ja näyttelijöitä voidaan välillä vaihtaa.
- Elokuvan kuvaamiseen annetaan riittävästi aikaa. Elokuvat voidaan jättää editoimatta kuvaamisen jälkeen, jotta harjoitus ei muutu liian monimutkaiseksi. Helpointa on kuvata elokuvan tapahtumat aikajärjestyksessä. Heikkolaatuiset tai elokuvaan kelpaamattomat kohtaukset voidaan kuvata uudelleen. Kun kaikki kohtaukset on kuvattu, elokuva on valmis ja sen voi esittää toisille.
- Elokuvan siirtäminen sellaiselle välineelle, josta sen voi esittää toisille, kestää jonkin aikaa elokuvien pituudesta ja laitteista riippuen. Yritä mahdollisuuksien mukaan varata aikaa ryhmien tekemien elokuvien yhdessä katsomiselle. Ellei tämä ole mahdollista, siirrä elokuvat johonkin videoiden jakamiseen tarkoitettuun palveluun, jotta kaikki osallistujat saavat katsoa valmiit elokuvat.

Harjoitusta varten tarvitaan:

- Helppokäyttöisiä videokameroita, esimerkiksi matkapuhelinten videokameroita, joiden käyttäminen ei vaadi erityisosaamista. Tarvittaessa voidaan käyttää myös helppokäyttöisiä äänitallentimia.
- Vaatteita ja lavasteena käytettäviä esineitä, joita elokuvien näyttelijät voivat hyödyntää ja jotka ruokkivat mielikuvitusta.
- Tilaa, jotta harjoituksen osanottajat mahtuvat kuvaamaan elokuviansa eri kohtaukset.
- Yksi tai useampi tietokone, jolla valmiiksi kuvatut elokuvat siirretään katseltavaan muotoon.
- Videotykki ja kaiuttimet valmiiden elokuvien katselua varten.

Linkkejä aihekokonaisuuteen 2 – Digitaalista elämää

INHOPE – The International Association of Internet Hotlines (Kansainvälinen auttavien puhelimien liitto).
www.inhope.org

Click Clever, Click Safe (Ison-Britannian valtion kampanja turvallisemman internetin käytön puolesta).
clickcleverclicksafe.direct.gov.uk/index.html

Digital Ethnography. tri Michael Weschin johtama Kansas State Universityn digitaalisen etnografian mahdollisuuksia tutkiva työryhmä.
mediatedcultures.net/ksudigg

Don Tapscott: *Grown Up Digital*.
dontapscott.com/books/grown-up-digital

John Palfrey ja Urs Gasser: *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*.
borndigitalbook.com

Diana G. Oblinger ja James L. Oblinger (toim.): *Educating the Net Generation*.
www.educause.edu/educatingthenetgen

YouthNet: *New report reveals young people's hybrid lives*.
www.youthnet.org/mediaandcampaigns/pressreleases/hybrid-lives

Digital Natives, Digital Immigrants – A New Way To Look At Ourselves and Our Kids. On the Horizon, MCB University Press, Vol. 9 No. 5, lokakuu 2001.
www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf

Neil Selwyn: *The Digital Native – myth and reality*. Institute of Education, University of London.
www.scribd.com/doc/9775892/Digital-Native

Digital Natives. Berkman@10-juhlaseminaarin aineisto.
cyber.law.harvard.edu/berkmanat10/Digital_Natives

Connect Safelyn turvallista Facebookin käyttöä koskevia neuvoja sisältävä artikkeli *Facebook Privacy Chart for Teens*.
www.connectsafely.org/Safety-Advice-Articles/facebook-privacy-chart-for-teens.html

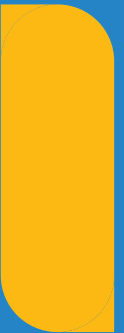
Larry Magid ja Anne Collier: Connect Safelyn turvallista Facebookin käyttöä koskevia neuvoja sisältävä artikkeli *A Parents' Guide to Facebook*.
www.connectsafely.org/Safety-Advice-Articles/facebook-for-parents.html

So-Called "Digital Natives" Not Media Savvy, New Study Shows. Read Write Web -verkkolehti.
www.readwriteweb.com/archives/so-called_digital_natives_not_media_savvy_new_study_shows.php

Safer Social Networking Principles for the EU (Euroopan unionin turvallisempaa yhteisöpalvelujen käyttöä koskevat periaatteet).
ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/sn_principles.pdf

Laadukkaan tiedon etsiminen

Netissä saatavana olevan tiedon valtavan määrän vuoksi haasteellisinta on löytää hyvälaatuista tietoa. Internetin alkuaikoina luotettiin pääasiassa hakukoneisiin, joiden avulla tietoa etsittiin avainsanojen tai hakulausekkeiden perusteella. Viime aikoina laadukasta tietoa on ryhdytty etsimään ja jakamaan entistä enemmän yhteisöpalveluiden ja toisten verkossa aikaa viettävien välityksellä.

Johdanto

Varhaisia hakutekniikoita

Kun internet alkoi yleistyä ja tunnettuja verkkosivustoja oli vielä suhteellisen vähän, internetosoitteita jaettiin pääasiassa puskaradion kautta. Verkkosivustojen määrän kasvaessa tiedonhaku helpottamaan perustettiin kaupallisia hakukoneita, kuten Altavista, Lycos, Yahoo ja HotBot.

Jos verkkosivuston haluttiin löytyvän hakukoneella, sen ylläpitäjän oli otettava yhteyttä hakukoneeseen, ilmoitettava sivustonsa URL-osoite ja kerrottava, mistä sivustossa oli kyse. Jos verkkosivusto hyväksyttiin hakukoneeseen, se lisättiin hakemistoon käsin. Aikaa saattoi kulua jopa kaksi viikkoa.

Hakukoneiden kanssa samoihin aikoihin syntyivät portaaleiksi kutsutut verkkosivut, joissa oli linkkejä muille verkkosivuille. Portaaleista tuli uusi tapa etsiä ja löytää tarvittavaa tietoa internetistä. Portaalien ylläpitäjät olivat usein jonkin asian harrastajia tai faneja, jotka kokosivat yhteen muille asiasta kiinnostuneille tarkoitettuja linkkejä.

Google-niminen hanke aloitettiin vuonna 1998. Googlessa käytettiin hämähäkeiksi kutsuttuja erikoisohjelmia, jotka vilistivät ympäri internetiä ja lisäsivät sivustoja hakemistoon. Googlessa hakutulokset järjestetään nopeasti ja tehokkaasti käyttämällä PageRank-nimistä laskentatapaa, jossa otetaan huomioon, miten paljon sivustolla on liikennettä ja kuinka monella muulla sivulla on linkki tähän sivuun.

Tämän päivän tiedonhaku

Nykyään Googlasta on tullut yleisnimitys kaikelle internetistä tapahtuvalle tiedonhauille. Kun kysytään, "googlasitko" tämän tai tuon asian, tarkoitetaan yleensä vain: "Etsitkö asiasta tietoa netistä?" Googlen mukanaan tuoma tietynlainen hakutyylä ja sen käyttämä tapa lisätä sivuja hakemistoonsa on osaltaan lisännyt informaatiohäyksiä kutsuttua ongelmaa.

Yksi Google-haku tuottaa yleensä tuhansia tai jopa miljoonia hakutuloksia, jolloin on yhä vaikeampaa varmistaa, että paras tieto on ensimmäisellä hakusivulla. Haastetta lisää vielä se, että löydetyn tiedon olisi oltava juuri sitä etsivän henkilön kannalta sopivaa ja merkityksellistä. Monet uskovat, että ratkaisu piilee oman **social graphimme** hyödyntämisessä. Social graph on toistaiseksi suomentamaton termi, jolla tarkoitetaan Twitterin ja Facebookin kaltaisissa yhteisöpalveluissa luotuja kontaktiverkostoja.

Avainsanat: *huijaus, internetin yhteisöpalvelut, social graph, yhteisölliset kirjanmerkit, hakukone, wikisivusto, blogi, mikroblogi, verkkoyhteisö, julkaiseminen, Wikipedia, WHOIS-tiedot, EdgeRank, algoritmi*

Konteksti

Näin tunnistat laadukkaan tiedon

Eräs nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden tärkeimmistä tehtävistä on helpottaa nuorten pääsyä laadukkaan tiedon äärelle. Tätä varten meidän on kuitenkin ensin määriteltävä laadukkaan tiedon kriteerit.

Laadukkaan tiedon ominaisuudet voidaan kiteyttää esimerkiksi näin: Laadukas tieto on

- selkeää
- olennaista
- ajantasaista
- kohdennettua

Selkeää

Laadukkaan tiedon on oltava selkeässä muodossa. Tiedon on oltava ymmärrettävää ja pohjauttava selvästi ilmoitettuihin lähteisiin, ja tietolähteen on keskityttävä olennaiseen.

Olennaista

Löydetyn tiedon laatu on suhteutettava tietoa etsivän nuoren tarpeisiin. Tieto saattaa olla selkeää, mutta jos se ei ole nuoren kannalta asiallista ja asianmukaista, se saattaa olla tosiasiaa vahingollista.

Ajantasaista

Tieto voi olla selkeää ja asiallista sekä sitä tarvitsevan henkilön tarpeisiin sopivaa. Mutta onko se myös ajantasaista, paikkansapitävää ja riittävän objektiivista?

Kohdennettua

Kuinka hyvin tämä tieto soveltuu juuri siihen tilanteeseen, jossa nuori on nyt? Onko tieto nuoren kykyihin ja taitoihin nähden oikein kohdennettua?

Internetistä löytyvän tiedon laadun arviointi

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät voivat käyttää seuraavia kysymyksiä internetistä löytyvän tiedon laadun arvioinnin apuna.

1. Keneltä tieto on peräisin?

- Kuka on sisällön kirjoittaja, tai mikä taho on tiedon julkaisemisesta oikeudellisessa vastuussa? Onko kyseessä valtiollinen tai kunnallinen organisaatio, kaupallinen taho tai jokin etujärjestö? Yrittääkö tiedon tuottaja myydä jotain tuotetta? Yrittääkö hän saada läpi jotain tiettyä viestiä? Voisiko kyseessä olla pila- tai huijaustarkoituksessa laadittu sivusto? Useimmat sivustot sisältävät sivun, jolla on tietoa sivuston takana olevasta tahosta, ja joskus sivustolta löytyy myös vastuu-vapauslauseke. Paljastaako URL-osoitteen loppuosa jotain? Kuka on rekisteröinyt verkko-osoitteen (eli mitä tietoja sivustoa koskeva WHOIS-kysely tuottaa)?
- Millainen pätevyys kirjoittajalla on tästä aiheesta? Miksi kirjoittaja jakaa tietojaan muille? Onko kirjoittajalla jokin mielipide asiasta? Onko tieto puolueellista tai vääristynyttä?
- Koskeeko tieto vain jotain tiettyä maata? On tärkeää muistaa, että kahden maan lainsäädäntö voi poiketa toisistaan huomattavasti, vaikka kieli olisikin sama. Yhdysvaltain lainsäädäntö on erilaista kuin Ison-Britannian lainsäädäntö, ja sama koskee Flanderia ja Alankomaita sekä Portugalia ja Brasiliia. Ovatko väitetyt asiat omassa maassasi kiellettyjä tai laittomia?
- Voiko tiedosta vastaavaan tahoon, esimerkiksi kirjoittajaan tai julkaisijaan, ottaa yhteyttä? Onko yhteystietoja saatavilla? Löytyykö sähköpostiosoitetta tai nimettyä vastuuhenkilöä? Tai puhelinnumeroa tai postiosoitetta?

2. Kuinka täsmällistä ja ajantasaista tieto on?

- Milloin tieto alun perin tuotettiin? Ylläpidetäänkö tietolähdettä edelleen? Vanhentuuko etsimäsi tieto erityisen helposti?
- Milloin tiedot on viimeksi tarkistettu? Toimivatko sivulla olevat linkit edelleen?
- Löytyykö vanhentunutta tietoa? Onko sivustolla uutiset-välilehteä? Ovatko uutiset tuoreita?
- Käyvätkö käytetyt lähteet selkeästi ilmi? Voiko tiedon paikkansapitävyyden tarkistaa?
- Onko tämän tietolähteen sisältö peräisin toiselta sivustolta, tai onko sama tieto julkaistu muualla verkossa? Onko tällä tietolähteellä laillinen oikeus julkaista tämä tieto? Julkaisuoikeuksiin on kiinnitettävä huomiota erityisesti silloin, jos aiot julkaista tiedon itse.
- Kuinka paljon tästä tietolähteestä on linkkejä ulkopuolisiin lähteisiin? Ovatko muut verkkosivut linkittäneet tähän tietolähteeseen? Saat tämän selville kirjoittamalla Googlen tai muun hakukoneen hakukenttään "link:" ja sen jälkeen sivun URL:n.

3. Onko sivusto helppokäyttöinen?

- Onko teksti aseteltu niin, että sitä on helppoa lukea näytöltä? Onko sivusta saatavana valmis tulostusversio?
- Löydätkö tarvitsemasi tiedon helposti? Onko tietolähde hyvin suunniteltu? Onko sivustolla helppo liikkua? Onko sivuston hakutoimintoa helppo käyttää, tai löytyykö tieto avainsanojen tai tunnisteiden avulla?
- Onko tietolähteessä sivukarttaa tai muuta sivustolla liikkumista helpottavaa apuvälinettä, josta sivustolla olevien tietojen sijainti käy ilmi yhdellä silmäyksellä?
- Vastaavatko sivuston suunnittelu, kieli ja sisältö nuorten tarpeita?

Muista, että verkosta löytyvään tietoon pätevät samat perussäännöt kuin verkon ulkopuoliseen tietoon!

- Ota selvää, minkä tahon kanssa olet tekemisissä.
- Mieti, miksi se on tuottanut tämän tiedon.
- Muista aina tarkistaa löytämäsi tiedot ja verrata niitä muihin tietolähteisiin.
- Vainoharhaiseksi ei kannata ryhtyä, mutta terve kriittisyys on hyvä säilyttää.
- Jos tieto vaikuttaa vähänkään epäilyttävältä, älä käytä sitä, ellet ole tarkistanut sen paikkansapitävyyttä erityisen huolellisesti.

Tiedon laatu on myös turvallisuuskysymys

Valitettavasti internetissä on heikkolaatuisen tiedon lisäksi myös sisältöä, jonka tarkoitus on johtaa käyttäjiä harhaan. Internetistä löytyy valheita, parodiasivustoja (esimerkiksi tunnetumpien verkkosivustojen ulkoasua jäljitteleviä epäaitoja sivustoja) ja pilailutarkoituksessa laadittuja sivustoja, mutta myös petkutussivustoja, joilla yritetään houkutellessa käyttäjiä antamaan luottokorttitietoja tai muita henkilötietojaan.

Internet Detective (Verkkosalapoliisi) on erittäin hyvä sivusto, jolla kerrotaan tiedon laadun arvioinnista käytännölläheisellä ja nuorisoystävällisellä tavalla. Sivustolla on esimerkkejä huijaus- ja petkutussivustoista sekä linkkejä muille sivustoille, joiden tarkoituksena on paljastaa epäaitoja sivustoja. Osoite on www.vts.intute.ac.uk/detective.

Käytäntö

Käytännön johdatus onnistuneiden internethakujen tekemiseen

Päältä katsoen Googlen hakumoottori vaikuttaa yksinkertaiselta, mutta siinä on runsaasti sisään-rakennettuja ominaisuuksia, joista kaikki käyttäjät eivät ole tietoisia. Tämän päivän nuorten tieto- ja neuvontatyössä nettihakujen tekeminen on välttämätöntä. Seuraavien ohjeiden avulla voit saada enemmän hyötyä Googlesta ja muista internetin hakukoneista.

Näin haet tietoa Googlella

Googlella ja muilla hakukoneilla löytyy tietoa jostakin aiheesta parhaiten silloin, kun tiedät tarkkaan, mitä olet etsimässä. Parhaat hakutulokset saadaan käyttämällä muutamaa huolellisesti valittua avainsanaa.

Pelkkä yleisen tason hakusana ("asuntoja") ei luultavasti tuota toivottuja hakutuloksia, jos etsit huomattavasti tarkemmin rajattua tietoa, kuten tietoa Luxemburgissa saatavana olevista vuokra-asunnoista.

Hakusanoilla *youth information Rotterdam* Rotterdamin nuorten tieto- ja neuvontapalvelun englanninkieliset sivut ovat kymmenen ensimmäisen hakutuloksen joukossa, mutta jos haku muotoillaan kysymykseksi *where do I find the local youth information centre in Rotterdam?*, tulokset ovat erilaisia.

Vinkkejä Google-hakutulosten laadun parantamiseen

- Hakutermillä *"European Youth Information and Counselling Agency"* haetaan sivustoja, jotka sisältävät nämä sanat täsmälleen tässä järjestyksessä. Hakusanoilla *European Youth Information and Counselling Agency* löytyy sivustoja, joilla nämä sanat on mainittu, muttei välttämättä osana juuri tätä ilmaisua.
- Hakutermillä *youth information site:www.eryica.org* haetaan sanoja youth ja information vain sivulta www.eryica.org. Hakutermillä *youth information site:fr* hakuja tehdään vain sellaisista internetosoitteista, joiden pääte on .fr, eli tässä tapauksessa ranskalaisista osoitteista. Näistä ominaisuuksista on hyötyä erityisesti silloin, kun jollakin verkkosivustolla ei ole omaa haku tai haku ei toimi kunnolla.
- Miinusmerkkiä käyttämällä saadaan hakutuloksia sellaisilta sivuilta, joilla tiettyjä sanoja ei mainita. Hakutermillä *nuorten tieto- ja neuvontatyö -seksi -huumeet -"rock 'n' roll"* saadaan nuorten tieto- ja neuvontatyöstä yleiskatsaus, josta kaikki hauska on jätetty pois.
- Hakutermillä *loma Pariisi OR Lontoo* saadaan matkailutietoa, joka koskee joko Pariisia tai Lontoota.
- Synonyymeja ja merkitykseltään läheisiä sanoja saa käyttämällä aaltoviivaa eli tildeä. Esimerkiksi haulla *~raha* saa tulokseksi myös valuuttaa ja kolikkoja käsitteleviä sivuja.
- Hakutermillä *link:www.eryica.org* saadaan tulokseksi sivuja, joilta on linkki mainitulle sivustolle tai verkko-osoitteeseen. Tästä on hyötyä erityisesti silloin, kun halutaan tarkistaa, mitä jostakin tietystä sivustosta sanotaan.
- Hakutermillä *related:www.eryica.org* saadaan luettelo sivustoista, joiden Google olettaa olevan samankaltaisia kuin mainittu sivu tai muuten siihen läheisessä yhteydessä sen perusteella, miten sivustot on linkitetty toisiinsa. Related-haku jotain tiettyä nuorten tieto- ja neuvontatyön osa-aluetta käsittelevää tunnettua sivustoa käyttämällä on näppärä tapa saada nopeasti selville muut samaa aihetta käsittelevät tärkeät tietolähteet.

On hyvä käyttää hieman aikaa Googlen hakutoimintoihin tutustumiseen, sillä niiden hyödyntäminen nopeuttaa laadukkaiden hakutulosten löytymistä internethakuja tehtäessä. Toiminnoista kerrotaan lisää osoitteessa www.google.com/support/websearch/.

Toiset ihmiset tiedon äärelle johdattelijoina

Mitä tarkoittaa yhteisöllinen tiedon etsintä? Internetissä olevan tiedon mahti perustuu siihen, että se on ihmisten tuottamaa. Jos seuraat avainsanojen sijasta ihmisiä, voit päästä käsiksi huomattavasti parempilaatuiseen tietoon. Esimerkiksi Wikipediassa kannattaa hakusanojen näpyttelyn sijasta mieluummin katsoa, ketkä ovat kirjoittaneet mielestäsi hyviä ja luotettavia artikkeleita, ja sen jälkeen lukea muita saman kirjoittajan tekstejä.

Wikipediassa ja muissa internetin yhteisöissä edelläkävijöiden tai omat kiinnostuksenkohteesi jakavien henkilöiden tunnistaminen auttaa usein oikeaan suuntaan tiedonhaussa. Kaikenlaiset yhteisölliset mediat toimivat periaatteella, jonka mukaan aiheiden tai avainsanojen sijasta seurataan tiettyjä ihmisiä. Juuri ihmiset jakavat Flickrissä valokuvia, Twitterissä päivityksiä ja Deliciousissa yhteisöllisiä kirjanmerkkejä. Kun seuraat ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita samoista asioista kuin sinä, sinun ei tarvitse etsiä tarvitsemaasi tietoa, vaan tieto tulee luoksesi.

Edistyneimpien hakukoneiden kehittäjät uskovat, että jos hakukone tietää, keiden ihmisten kanssa olet tekemisissä, se pystyy tuottamaan omien kiinnostustenkohteidesi mukaisia hakutuloksia. Facebookin perustaja Mark Zuckerberg kutsuu tätä **social graphiksi**. **Social graph** kuvaa niitä yhteyksiä, joita meillä on toisiin henkilöihin Twitterin ja Facebookin kaltaisissa yhteisöpalveluissa.

Yhteydet toisiin ihmisiin ja verkkoyhteisöjen jäsenyydet voivat auttaa tarvittavan tiedon etsinnässä. Tietoa voi ensinnäkin pyytää suoraan ihmisiltä, joiden kanssa käyttäjällä on yhdistäviä tekijöitä. Lisäksi monet verkkosivut pyrkivät käyttäjän kontaktiverkostojen perusteella hahmottamaan, millaista tietoa hän on etsimässä.

Esimerkki social graphin hyödyntämisestä ovat Facebookin Kohokohdat-välilehdelle valitut uutiset. Facebook yleensä tietää, millainen suhde ihmisillä on eri kavereihinsa ja kuinka usein he ovat tekemisissä näiden kanssa (esimerkiksi kirjoittavat näiden seinälle tai lähettävät viestejä). Facebook pystyy siis arvaamaan, että puolison, vanhempien tai usein viestejä lähettelevän ystävän tilapäivitykset kannattaa näyttää kohokohdissa muita ylempänä.

Facebookissa tätä kutsutaan **EdgeRank**-algoritmiksi. Facebookin ylläpitäjät olettavat, että kun kohokohdiksi nostetaan läheisimpien henkilöiden tilapäivitykset ja suosituimmat julkaisut (eli ne, joista on tykätty ja joita on kommentoitu eniten), Facebook on ihmisten mielestä kiinnostavampi.

Yhteisöllisen tiedonhaun seuraavat vaiheet

Uusimpia suosittuja sovelluksia tällä alalla ovat kysymys- ja vastaussivustot, joilla käyttäjät voivat etsiä tai seurata sisältöä joko aiheen tai henkilön perusteella. Aardvark ja Quora ovat kaksi mielenkiintoista esimerkkiä yhteisöllisestä tiedonhausta, sillä niiden toimintamallit ovat keskenään täysin vastakkaiset. Aardvarkin tavoitteena on tehdä tiedonhausta läheisten tuttavien kesken jaettava kokemus yksinkertaistamalla selaamista ja pyrkimällä saamaan kysymyksiin vastaukset käyttäjän tuntemilta ihmisiltä.

Aardvarkissa tietoa saadaan tekemällä kysymyksiä. Vastauksia antavat omaan verkostoosi kuuluvat henkilöt, joihin otetaan yhteyttä yksi kerrallaan niin kauan, että joku vastaa. Quorassa sen sijaan selaaminen tuottaa paljon tietoa. Quorassa käyttäjiä kannustetaan seuraamaan heitä kiinnostaviin kysymyksiin tulevia vastauksia, mikä tapahtuu lähettämällä käyttäjille viesti aina, kun johonkin kysymykseen on vastattu.

Tiedonhaun muuttuessa yhä yhteisöllisemmäksi on nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden pidettävä huolta, etteivät yhteisöpalvelujen ja verkostojen ulkopuolella olevat jää tiedonmetsästyksessä muita heikompaan asemaan.

Harjoitus

Tietokilpailu tiedonhakukilpailuna

Valmistelut: 4–6 tuntia

Kesto: 1–2 tuntia

Osanottajia: 6–25 henkilöä

Tässä tehtävässä kilpaillaan siitä, kuka osaa parhaiten hakea tietoa internetistä. Tehtävässä päästään tarkastelemaan käytännössä monia verkkoperustaiseen tiedonhaakuun liittyviä kysymyksiä. Laatomalla huolellisesti riittävän haastavia tietokilpailukysymyksiä on mahdollista tuoda esiin niitä ongelmia, joita syntyy, kun hyväksytään heti ensimmäinen löydetty vastaus tai jätetään tiedot tarkistamatta.

Oppimistavoite

- Sisäistetään laadukasta verkkoperustaista tietoa koskevat kriteerit ja opitaan etsimään tällaista tietoa.

Oppimistulos

- Opitaan hallitsemaan toimivia verkkoperustaisessa tiedonhaussa käytettäviä tekniikoita.
- Osataan arvioida internetistä löydetyn tiedon täsmällisyyttä ja luotettavuutta.

Harjoituksen kulku

- Ohjaaja valmistautuu harjoitukseen laatimalla tietokilpailukysymykset. Parhaita kysymyksiä ovat sellaiset, joihin osanottajat löytävät vastaukset vain internetistä hakemalla.
- Osanottajat jaetaan ryhmiin. Jokainen ryhmä valitsee itselleen nimen. Tietokilpailun edetessä ryhmät saavat pisteitä.
- Kierroksen voittaja on aina se ryhmä, joka antaa kysymykseen ensimmäisenä oikean vastauksen. Jokainen ryhmä saa vastata kuhunkin kysymykseen vain kerran.
- Voittajaksi selviytyy ryhmä, joka kerää eniten pisteitä.
- Jokaisen kierroksen lopuksi ohjaaja selittää, mitä tietoa kysymyksellä haettiin ja miksi juuri tämä vastaus oli oikea.

Harjoitusta varten tarvitaan:

- Tietokoneita, joissa on internetyhteys. Jokaisella ryhmällä olisi oltava oma tietokone.
- Soittokello tai muu vastaava, jolla annetaan merkki, kun ryhmä haluaa kertoa vastauksensa.

Linkkejä aihekokonaisuuteen 3 – Laadukkaan tiedon etsiminen

Lisää tiedonhaku koskevia ohjeita: Google-haun perusteet: Lisää hakuohjeita.
www.google.com/support/websearch/bin/answer.py?answer=136861

Information Quality Resources -blogi.
informationqualityresources.blogspot.com

Cornell University Library: *Evaluating Web Sites: Criteria and Tools*.
www.olinuris.library.cornell.edu/ref/research/webeval.html

Criteria for evaluation of Internet Information Resources.
www2.vuw.ac.nz/staff/alastair_smith/evaln/index.htm

Evaluating Web Pages: Techniques to Apply – Questions to Ask.
www.lib.berkeley.edu/TeachingLib/Guides/Internet/Evaluate.html

Valkoinen talo: *Presidential Proclamation – National Information Literacy Awareness Month*.
www.whitehouse.gov/the_press_office/Presidential-Proclamation-National-Information-Literacy-Awareness-Month

Turvalliseen tiedonhakuun ja laadukkaan tiedon tunnistamiseen opastava työkalu *Internet Detective*.
www.vts.intute.ac.uk/detective

CILIP: *Information literacy: the skills*.
www.cilip.org.uk/get-involved/advocacy/learning/information-literacy/Pages/skills.aspx

Eszter Hargittai Lindsay Fullerton, Ericka Menchen-Trevino ja Kristin Yates Thomas: *Trust Online: Young Adults' Evaluation of Web Content*. *International Journal of Communication* 4 (2010), s. 468–494.
ijoc.org/ojs/index.php/ijoc/article/view/636/423

Information Quality – is the truth out there?
[/www.ils.unc.edu/~fents/310/](http://www.ils.unc.edu/~fents/310/)

Adrienne Franco ja Richard L. Palladino: *Finding Quality Information on the World Wide Web*.
www.iona.edu/faculty/afranco/iima/webliog.htm

AnnBritt Enochsson: *The development of children's Web searching skills – a non-linear model*. *Information Research*, Vol. 11 No. 1, lokakuu 2005.
informationr.net/ir/11-1/paper240.html

Evaluating online information.
ilrb.cf.ac.uk/movies/flash/3Info_research.html

UCLA Library, College Library: *Research Help – How-to Guides*.
www.library.ucla.edu/libraries/college/11605_12008.cfm

Hope N. Tillman: *Evaluating Quality on the Net*.
www.hopetillman.com/findqual.html

Laadukkaan tiedon tuottaminen

Vuosien kuluessa internetistä on tullut yhteisöllinen tila, jossa ihmiset tapaavat toisiaan, keskustelevat toistensa kanssa ja jakavat sisältöä. Internet ei siis ole vain tiedonhakupaikka, vaan myös tiedontuotanto- ja tiedonjakopaikka. Uuden, entistä yhteisöllisemmän internetin myötä myös nuorten tieto- ja neuvontapalvelut saavat monia mahdollisuuksia tuottaa ja jakaa nuorten tarpeisiin sopivaksi suunniteltua tietoa.

Johdanto

Tiedon etsiminen on vasta tehtävän ensimmäinen osuus. Internetin voima on sen tavassa tehdä myös tiedon tuottaminen ja jakaminen mahdolliseksi niin nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöille kuin nuorille itselleenkin. Laadukkaan tiedon tuottaminen on kuitenkin yksi asia, tiedon muokkaaminen internetiin sopivaksi kokonaan toinen.

Yhteisöllisen internetin suosio on tuonut mukanaan uusia tiedon julkaisu- ja jakelutapoja. Niihin kuitenkin sisältyy esimerkiksi seuraavia haasteita:

- tuotettavan tiedon on oltava selkeää ja sen on oltava internetiin sopivassa muodossa
- tuotettu tieto on julkaistava internetissä siten, että se on helposti löydettävissä
- tiedon saavutettavuuden parantamisessa on osattava hyödyntää omia verkostoja ja kontakteja
- nuoret on saatava entistä paremmin mukaan tietopalveluiden tarjontaan.

Haasteet, jotka liittyvät internetin hyödyntämiseen nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden tuottamisessa, voivat kuitenkin saada nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät näkemään koko toimintatapansa uudessa valossa. Internetin hyödyntämistä työssä voi ryhtyä lisäämään pienin askelin. Netin tuottamiin haasteisiin vastatessa joudutaan nuorten tieto- ja neuvontatyön perusteita pohtimaan varsin syvällisellä tavalla, mutta prosessi saattaa olla hyvinkin voimaannuttava. Netin hyödyntämisen lisääntyessä on ehkä mietittävä tarkemmin, millaista tietoa tarjotaan, millaisten tahojen kanssa solmitaan kumppanuuksia tai tehdään yhteistyötä ja keitä oikeastaan ovat ne nuoret, jotka palveluita käyttävät.

Avainsanat: *plagiointi, Creative Commons -lisenssi, tekijänoikeudet, käytettävyys, räätälöinti, RSS-syöte, Web 2.0, avoin lähdekoodi, hakukoneoptimointi, e-oppiminen, avainsanat*

Konteksti

Laadukasta tietoa ja neuvontaa nuorille netissä

Jakob Nielsen, eräs käytettävyystutkimuksen edelläkävijöistä, ryhtyi tekemään internetin käytettävyyttä mittaavia kokeita jo 1990-luvun puolivälissä, jolloin nettiin kirjoittaminen alkoi pikku hiljaa yleistyä. Nielsen totesi, että tiedon välittämisessä tietoa julkaisevan tahon uskottavuus on erittäin tärkeää. Hän esitti, että internetsivuja silmäilläään useammin kuin varsinaisesti luetaan, ja niistä poimitaan kiinnostavia sanoja ja lauseita. Testatuista käyttäjistä 79 prosentin todettiin silmäilevän läpi jokaisen löytämänsä uuden sivun, mutta vain 16 prosenttia luki sivut kokonaan.

Nielsenin merkittävä havainto oli, että internetiä selatessaan käyttäjät päättävät lukea tai jättää lukematta jonkin tiedon usein jo ennen kuin he ovat täysin hahmottaneet, kuinka uskottava tiedon kirjoittanut tai julkaissut taho on. Uskottavassa muodossa esitetty tieto tulee luetuksi siis paljon todennäköisemmin. Nielsenin mukaan uskottavuutta voidaan parantaa esimerkiksi laadukkailla kuvilla, runsailla linkeillä toisiin sivustoihin sekä hyvällä ja tiiviillä kirjoitustyyllillä.

Internetsivulla olevan tekstin silmäiltävyyttä voi Nielsenin mukaan parantaa seuraavilla keinoilla:

- käytetään korostettuja avainsanoja (hypertekstilinkit ovat eräs korostustapa; muita ovat lihavointi, alleviivaaminen ja värien käyttö)
- valitaan alaotsikoita, joissa on sanaleikkien sijasta merkityksellistä tietoa
- suositaan ranskalaisin viivoin laadittuja luetteloita
- ilmaistaan yhdessä kappaleessa vain yksi ajatus (jos lukija päättää kappaleen ensimmäisten sanojen perusteella jättää koko kappaleen lukematta, muut ajatukset menevät hukkaan)
- esitetään sanoma kärjellään seisovan kolmion muodossa eli kerrotaan johtopäätös ensin
- tarkistetaan, että sanamäärä on enintään puolet paperille kirjoitetun tekstin sanamäärästä.

Lähde: Jakob Nielsen: *How Users Read on the Web*. Alertbox-blogi, 1.10.1997.

Nielsenin uskottavuuden käsite on verkkoperustaisessa nuorten tieto- ja neuvontatyössä yhtä olennainen tänään kuin se oli hänen ensimmäisten käytettävyysskoikeidensa aikaan runsas vuosikymmen sitten. Joulukuussa 2009 ERYICA hyväksyi verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun periaatteet, jotka perustuvat vuonna 2004 laadittuihin nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaisiin periaatteisiin. Näiden periaatteiden tarkoituksena on määrittää, mistä verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön laatu varsinaisesti muodostuu. (Lähde: [www.eryica.org/files/Principles for Online Youth Information_Finnish.pdf](http://www.eryica.org/files/Principles%20for%20Online%20Youth%20Information%20Finnish.pdf))

Miten internetin kehittyminen on vaikuttanut nuorille suunnatun tiedon tuottamiseen?

Vielä 1990-luvun puolivälissä eurooppalaisten nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden keskuudessa koko internetiä saatettiin pitää ohimenevänä ilmiönä. Internet on kuitenkin tullut jäädäkseen, ja nuorten tieto- ja neuvontatyö muuttuu internetin kehityksen mukana.

Alkuvaiheessa nuorten tieto- ja neuvontatyöhön vaikutti se, että internetistä tuli eräs työntekijöiden käyttämistä tiedonhakuvälineistä. Seuraavaksi nuoret alkoivat odottaa jonkinlaista nettinäkyvyyttä myös niiltä nuorten tieto- ja neuvontapalveluilta, joita he itse käyttivät. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluilla on ollut paineita perustaa internetsivuja myös siksi, että sivuja voidaan esitellä rahoittajille, tiedotusvälineille ja yhteistyökumppaneille.

Tänä päivänä käyttäjät odottavat nuorten tieto- ja neuvontapalveluilta yhä useammin muutakin kuin verkkosivua, jolla kerrotaan keskuksen aukioloajat ja esitellään kuvia keskuksen sisätiloista. Laadukkaan tiedon tuottamiseen kuuluu nykyään paitsi tiedon julkaiseminen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun verkkosivuilla, myös nettinäkyvyyden ja internetverkostojen rakentaminen.

Verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön yhteydessä puhutaan usein vuorovaikutteisuudesta, sosiaalisista verkostoista ja Web 2.0:sta. Verkkoperustaista nuorten tieto- ja neuvontatyötä pidetään yhä useammin aivan omanlaisenaan nuorisotyönä. Esimerkiksi Suomessa kehitetään jo verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontatyöhön keskittyviä julkaisuja, koulutusta ja rahoitusmalleja.

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa on opittu käyttämään internetiä olennaisena osana palvelujen tuottamista ja nuorille tarkoitettujen tiedonsaantikanavien avaamista. Tästä huolimatta nykyisten verkkoperustaisten työkalujen hyödyntämisessä on usein yhä parantamisen varaa.

Nuorille suunnattu tieto ja siirtyminen web 1.0:sta web 2.0:aan

Web 2.0 on ilmaisu, joka kiteyttää internetin käyttövoimana olevan tekniikan kehityksen toisen aallon. Web 2.0:sta puhutaan myös silloin, kun halutaan ilmaista, miten helposti käyttäjät voivat lisätä ja muokata sisältöä käyttämillään verkkosivuilla.

Siirtyminen web 1.0:sta web 2.0:aan on avannut tiedon tuottajille uusia mahdollisuuksia saada palautetta käyttäjiltä esimerkiksi kommenttien ja keskustelufoorumien kautta, saada käyttäjät mukaan luokittelemaan ja järjestämään sisältöä esimerkiksi tagien avulla ja jakaa tietoa toisten kanssa esimerkiksi blogeissa. Esimerkiksi Skotlannin nuorten tieto- ja neuvontapalvelun tiedotuslehti Young Scot Extra on ottanut käyttöön Facebook-liitännäisen, jonka avulla käyttäjät voivat Facebookissa kirjautuneena ollessaan kommentoida lehden juttuja. Juttuja kommentoivat nuoret voivat myös jakaa juttuja ja omia kommenttejaan kavereidensa kanssa, jolloin tietoisuus tästä nuorten tieto- ja neuvontapalvelumuodosta lisääntyy.

Kaikesta edellä sanotusta huolimatta on muistettava, että joissakin tilanteissa sopivin julkaisutapa on edelleen web 1.0 -muoto. Nuorille suunnattua tietoa tarjoavat tahot saattavat tulla siihen tulokseen, että julkaistavan tiedon turvallisuuden ja täsmällisyyden varmistamisen kannalta on parasta pitää juttujen toimittaminen omissa käsissä. Kiistanalaisten tai arkaluontoisten sisältöjen kommentointia voi olla helpompi hallita erillisellä keskustelufoorumilla. Ennen kuin nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät päättävät haastaa käyttäjät mukaan keskustelemaan henkilökohtaisista ja arkaluonteisista asioista vastuullisella tavalla, on arvioitava, riittävätkö resurssit turvallisen ja rohkaisevan ilmapiirin säilyttämiseen.

Helpota sivustosi löytymistä

Hyvän verkkosivun laatiminen on vasta alkua. Yhtä tärkeää on huolehtia siitä, että sivuasi tarvitsevat nuoret myös löytävät sen. On tiedossa, että usein nuoret luottavat tietoon, joka löytyy kirjoittamalla Googleen pari avainsanaa. Tarjoamasi tiedon löytyminen netistä varmistetaan siis merkittävässä määrin huolehtimalla, että Google ja muut hakukoneet nostavat sivusi mahdollisimman hyvin esiin. **Hakukone-optimointi** tarkoittaa verkkosivuston muotoilua sellaiseksi, että hakukoneet löytävät tehokkaasti sivustolla olevan tiedon.

Tarkka tieto siitä, miten oman sivun saa hakutuloksissa ylimmäisten joukkoon, on salaisuus, ja laskentatavat muuttuvat jatkuvasti. Jos laskentatapa olisi julkinen, sitä luultavasti käytettäisiin väärin. Seuraavassa on kuitenkin lueteltu muutamia peruskonsteja, joiden avulla nuorten tieto- ja neuvontapalvelut voivat helpottaa sivujensa löytymistä hakukoneilla:

- Mieti, mitä nuoret kirjoittavat hakukoneen kenttään, kun he haluavat löytää sinun nettisivusi. Huolehdi sitten, että nämä **avainsanat** esiintyvät sivujen sisällössä. Avainsana voi olla esimerkiksi hankkeen nimi, ylläpitäjäorganisaatio tai sijaintipaikka. Avainsanoja voivat olla myös sanat, joita nuoret käyttävät puhuessaan tarjoamaasi tietoon liittyvistä asioista. Verkon mittaustyökalujen (joita ovat esimerkiksi Google Analytics ja Nielsen Netrating) avulla saat selville, mitä hakusanoja käyttämällä internetsivuillasi kävijät ovat tulleet sivuillesi.
- Käytä sivuilla otsikko- eli title-tunnisteita. Otsikkotunniste on Googlessa näkyvän hakutuloksen ensimmäinen rivi. Varmista, että otsikkotunnisteessa kuvataan, mistä sisältö kertoo. Tästä tiedosta saattaa riippua, napsauttaako nuori sinun sivuillesi johtavaa linkkiä vai ei.
- Käytä sisällönkuvaus- eli description-kenttiä, joiden teksti näkyy hakutuloksen toisella rivillä. Sisällönkuvauskenttään mahtuu lisätä tietoa siitä, mistä verkkosivusto tai yksittäinen sivu kertoo. Avainsanatunnisteisiin ei kannata kiinnittää liikaa huomiota.

- Omaan sivustoosi linkittyvät muut verkkosivut parantavat sivustosi näkyvyyttä Googlessa PageRank-algoritmin toimintaperiaatteen mukaisesti:

“Google järjestää sivuja usealla eri periaatteella. Periaatteista tunnetuin on luultavasti PageRank-algoritmi. PageRankilla arvioidaan kahta asiaa: sitä, montako kertaa muilta sivustoilta on linkitetty tälle sivustolle, sekä sitä, miten laadukkaita linkittyvät sivustot ovat. PageRankissa 5–6 korkeatasoista linkkiä esimerkiksi osoitteista www.cnn.com ja www.nytimes.com ovat huomattavasti arvokkaampia kuin kaksinkertainen määrä linkkejä vähemmän tunnetuilta sivustoilta.”

(Lähde: www.google.com/librariancenter/articles/0512_01.html)

Omalle sivustollesi johtavien linkkien määrää voi lisätä esimerkiksi osallistumalla tuottamaasi tietoa koskeviin nettikeskusteluihin. Voit alkaa kirjoittaa **blogia** omasta työstäsi ja lisätä blogiin linkkejä arvostamillesi nettisivuille. Julkaise linkkejä **mikroblogipalvelussa** tai liity keskustelupalstalle, jossa käsitellään omaan työhösi liittyviä aiheita. Kun olet päässyt mukaan keskusteluun, on helpompaa julkaista palstalla keskustelunaiheisiin liittyviä linkkejä omalle sivustollesi.

- Sivusi URL-osoite voi parantaa Google-näkyvyyttäsi, kun valitset siihen avainsanoja tai käytät palvelusi tai järjestösi nimeä.
- YouthNet esimerkiksi ryhtyi yhteistyöhön selfharm.org.uk-osoitteen rekisteröineen järjestön kanssa ja varmisti näin, että Ison-Britannian Google löysi helposti YouthNetin TheSite.org-verkkosivuston itsetuhoisuuteen liittyvän sisällön. Google päivittää koko hakemistonsa yleensä kerran kuukaudessa, ja uusi sisältö löytyy nykyään nopeammin kuin ennen. Saattaa kuitenkin kestää jonkin aikaa, ennen kuin julkaistu sisältö näkyy Googlen hakutuloksissa. Jos sisältö vanhentuu helposti, nopein tapa levittää tietoa ja helpottaa nettisivuston löytymistä on käyttää internetin yhteisöpalveluita. Yhteisöpalvelujen kautta voit tiedottaa päivityksistä seuraajillesi ja faneillesi saman tien. Google löytää sivuston sisällön nopeammin ja helpommin, kun lisäät URL-osoitteen Googleen käsin (www.google.com/addurl/) tai lähetät Googlelle sivukartan, jossa kaikki sivustolla käytössä olevat URL-osoitteet ovat tekstimuodossa (www.google.com/webmasters/).
- Luo sivustolle jotakin tiettyä erityisaihetta käsitteleviä saapumissivuja, esimerkiksi www.eryica.org/training. Anna tällaisille sivuille selkeä, sisällöstä kertova nimi, ja pyri varmistamaan, että sivulla olevassa tekstissä mainitaan avainsanat, joita nuoret käyttävät internethakuja tehdessään.

Yleisellä tasolla on tärkeä muistaa, että nykyisen tietoa pursuavan internetin aikana nuorten tieto- ja neuvontapalveluilla on erityinen vastuu tehdä tuottamastaan sisällöstä helposti löydettävää. On siis pyrittävä varmistamaan kaikin tavoin, että nuoret löytävät tarjoamasi tiedon mahdollisimman helposti ja nopeasti. Lisätietoa siitä, miten nettisivuista tehdään Googllella helpommin löydettäviä on osoitteessa www.google.com/webmasters/.

Jakaja saa

Internetin verkostojen ja yhteisöjen kautta tietoa ja neuvoja voidaan jakaa nopeasti ja edullisesti. Yhteistyö samoista asioista kiinnostuneen yhteisön kanssa on hyvä tapa tuottaa tietoa ilman suuria taloudellisia panostuksia.

Eryica on kehittänyt eurooppalaisille nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöille oman yhteisön, Sheryican (sheryica.org), jonka kautta voidaan jakaa uutisia ja tietoa. **Avoimen lähdekoodin** ohjelmistoista on tullut yhä suosituimpia muokattavuutensa ja hyvän hinta-laatusuhteensa vuoksi. Runsaasti näkyvyyttä saaneet

tuotteet, kuten verkkoselain Mozilla Firefox, verkkopalvelin Apache ja matkapuhelinten käyttöjärjestelmä Android osoittavat, että avoimen lähdekoodin ohjelmistot kannattaa ottaa vakavasti. Avoimeen lähdekoodiin perustuva ohjelmistokehitys on kannustanut lisäämään yhteistyötä ja osallistumista ja tuonut samalla paljon erilaisia ohjelmia nuorten tieto- ja neuvontapisteiden kaltaisten pienempien tiedontuottajien ulottuville.

Jokaisen verkkoperustaista nuorille suunnattua tietoa tuottavan tahon on kysyttävä itseltään tärkeä kysymys: miten helposti sivustollani oleva tieto on jaettavissa? Seuraavilla toimilla voit helpottaa tuottamasi tiedon ja sisällön jakamista nuorten kesken:

- Voit määrittää sisältösi jakamista koskevat ehdot **Creative Commons** -lisenssillä. Lisenssillä selkiytetään niitä ehtoja, joita tuottamaasi sisältöä jakavien käyttäjien on kunnioitettava. Eräissä yhteisöpalveluissa, esimerkiksi Flickrissä, käyttäjät voivat liittää lisenssejä sisältöön yhdellä hiiren klikkauksella.
- Voit liittää sisältösivuihin jakamista helpottavia painikkeita, esimerkiksi "lähetä sivu sähköpostilla", "linkitä sivu Deliciouisiin/Diggiin/Facebookiin/Twitteriin" jne.
- Laita sivustolle näkyviin linkit kaikkiin yhteisöpalveluihin, joissa organisaatiosi tai palvelusi on mukana, jolloin sivulla kävijät voivat käyntinsä jälkeen ryhtyä seuraamaan sinua yhteisöpalvelun kautta. Kävijät jakavat tuottamaasi sisältöä todennäköisemmin yhteisöpalvelun kautta, jolloin heidän ei tarvitse aina palata sivulle uudelleen. Kun esimerkiksi julkaiset sisältöä tai linkkejä Facebookin fanisivulla, sinua seuraavat nuoret, jotka "tykkäävät" julkaisustasi tai kommentoivat niitä, jakavat linkkejä luomaasi sisältöön omien ystäviensä kanssa ja levittävät tietoa toiminnastasi laajemmalle.
- Jos sinulla on blogi tai julkaiset uutisia, kannattaa niistä tehdä **RSS**-syöte tai sähköpostitse lähetettävä uutiskirje, jolloin toiminnastasi kiinnostuneet nuoret saavat uutta tietoa ilman, että heidän tarvitsee käydä erikseen sivuillasi.
- Voit etsiä kumppaneiksi eri alojen organisaatioita tai nuorten paljon käyttämiä nettisivustoja ja tehdä niiden kanssa sopimuksen sisällön jakamisesta.

Omalle verkkosivustollesi voit perustaa myös verkkoyhteisön, jonka kautta voit tarjota tukea käyttäjäkohtaisesti räätälöidyssä muodossa. Näin voit myös määritellä tarkemmin, miten jaat tietoa nuorten kanssa. Kehittyneimmillään räätälöinti tarkoittaa, että käyttäjät voivat valita, miten nettisivuston sisältö on järjestetty ja muotoiltu. Esimerkki käyttäjäystävällisen raahaa ja pudota -järjestelmän avulla erityisen pitkälle räätälöityvästä verkkosivustosta on BBC:n kotisivu osoitteessa www.bbc.co.uk/.

Räätälöinti voi olla joskus teknisesti hankalaa, joten eräs vaihtoehto on käyttää tuotteita, joiden avulla käyttäjät voivat itse muokata verkkosivustojensa ulkonäköä. Tällaisia ovat esimerkiksi Drupal, Ning ja Wordpress.

Kopiointi ja plagiointi

Ennen tiedon kopiointi oli joko monimutkaista tai hankalaa tai sekä että. Nykyään tekstiä, kuvia ja kaikkea muutakin digitaalisessa muodossa olevaa voi monistaa nappia painamalla. Kysymys on kaikille tutusta "kopipeistaamisesta".

Tilanne on aiheuttanut monenlaisia oikeudellisia ja eettisiä seurauksia, kun tekijänoikeuksia rikotaan tai syyllistytään jopa plagiointiin. Ennen kuin käytät kuvia ja tekstiä, muista varmistaa, että sinulla on oikeus kopioida niitä. **Creative Commons** -lisenssillä varustetusta sisällöstä on helpompi tietää, mitä sinulla on oikeus jakaa, käyttää uudelleen tai käyttää itse luomasi sisällön osana.

Digitaalisessa muodossa olevan sisällön kopioinnin helppous vaikuttaa myös taiteellisten teosten luomiseen. Kouluopetuksessa tästä keskustellaan erittäin paljon, mutta kysymys liittyy myös nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Syynä on ensinnäkin nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden opastava ja ohjaava rooli, mutta myös se, että tekijänoikeudet on pidettävä mielessä, kun käsitellään tietoa, ilmoitetaan lähteitä tai suojataan omaa työtä luvattomalta kopioinnilta.

Kouluopetuksessa plagiointiin ja tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset ovat nyt pinnalla, minkä vuoksi aiheesta on tuotettu jo runsaasti materiaalia. Materiaali on tarkoitettu pääasiassa koululaisille, opiskelijoille ja vanhemmille, mutta sitä voidaan usein soveltaa myös nuorten tieto- ja neuvontatyössä.

Käytäntö

Internetin yhteisöpalveluista tällä hetkellä suosituimpia ovat Facebook, Twitter ja LinkedIn. Osa yhteisöpalveluista on erikoistuneita, kuten LinkedIn, joka on suunniteltu pääasiassa työhön liittyvää käyttöä varten. Toiset yhteisöpalvelut on tarkoitettu yleiseen käyttöön. Yhteisöpalveluita käytetään myös eri tavoilla eri kulttuureissa ja yhteiskunnallisissa ryhmissä. Muutamissa maissa Facebookilla on paikallisia haastajia, kuten Netlog Belgiassa, Hyves Alankomaissa, VZ Netzwerke Saksassa ja Tuenti Espanjassa.

Englanninkielisessä Wikipediassa on melko kattava luettelo eri yhteisöpalveluista osoitteessa en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites

Yhteisöpalveluista on tullut ympäristö, jossa entistä suurempi osa nuorten sosiaalisesta elämästä tapahtuu. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden ei pitäisikään nähdä yhteisöpalveluita pelkkänä välineenä, vaan myös tilana:

”Nuorten tieto- ja neuvontatyössä yhteisöllinen media on tapa tuoda palvelut myös internetiin. Viemme palvelumme sinne, missä nuoretkin ovat.”

– Mika Pietilä, suunnittelija Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallisessa koordinaatio- ja kehittämiskeskuksessa; lähde sheryica.org.

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluissakin ymmärretään vähitellen, että yhteisöllisessä mediassa on oltava läsnä samalla tavalla kuin missä hyvänsä muussa sosiaalisessa ympäristössä. Aikaisemmin oli tapana erottaa toisistaan verkossa elettyä virtuaalielämä ja toisaalta internetin ulkopuoliset tosielämän paikat, kuten puistot, ostoskeskukset ja nuorisotalot. Nyt näyttää yhä enemmän siltä, että nuoret eivät enää tee eroa näiden kahden välille.

Toisin sanoen verkkoyhteisöt ovat monille nuorille osa tosielämää aivan yhtä paljon kuin se aika, jota vietetään verkon ulkopuolisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Jos haluamme, että tarjoamamme nuorten tieto- ja neuvontapalvelut tavoittavat myös nämä nuoret, meidän on pohdittava seuraavia seikkoja:

- Ota selvää, mistä verkossa olevat nuoret löytyvät. Miten tuomme oman tieto- ja neuvontapalvelumme paremmin nuorten ulottuville? Eri verkkoyhteisöt houkuttelevat eri ikäryhmiä ja eri asioista kiinnostuneita nuoria. Jos halutaan tavoittaa jokin tietty nuorisoyhteisö, on ensin ymmärrettävä, miten juuri tämä yhteisö toimii. Esimerkiksi Itävallassa ja Belgiassa Netlogin nuorin käyttäjäryhmä koostui pääasiassa noin 14-vuotiaista. Muutamat nuorisotalot ovat menneet mukaan Netlogiin, mutta tällä hetkellä tämä nuorisoryhmä on kasvavassa määrin siirtymässä Facebookin käyttäjiksi.

- Ennen palvelujen viemistä verkkoon on mietittävä tarkoin, soveltuuko tämä tieto- ja neuvontapalvelu muotonsa ja sisältönsä puolesta sille verkkoyhteisölle, jota pyritään tavoittamaan. Lyhyet mainosvideot tai viihdyttävään muotoon laaditut tiivistelmät, jotka sisältävät linkkejä yksityiskohtaisempaan sisältöön, ovat yleensä helpoimpia jakaa Facebookin kaltaisissa verkkoyhteisöissä tai sähköpostilla lähetettävissä uutiskirjeissä.
- Verkkoyhteisön kanssa toimiminen voi viedä paljon aikaa ja resursseja. Varmista, että käytössä on riittävät resurssit myös sellaista tilannetta varten, että luomastasi yhteisöstä tulee erittäin suosittu ja kuuluisa. Ilmaise selkeästi, kuka olet ja kuka työnantajasi on. Pidä käyttäjien odotukset realistisella tasolla kertomalla, miten usein kysymyksiin ja kommentteihin voidaan vastata. Viestien lukemisen ja niihin vastaamisen sekä toimintakulttuurin tai netiketin luomisen on kaikissa hallinnoimissasi nettiyhteisöissä oltava sinun vastuullasi.
- Jos käytät nuorten tieto- ja neuvontatyöhön kaupallista verkkosivustoa, tutustu käyttöehtoihin. Sisältö, jota tuotetaan ja julkaistaan kaupallisella sivustolla, saattaa muuttua kokonaan tai osittain kyseisen sivuston omaisuudeksi. Sisältö saatetaan menettää, jos verkkosivusto suljetaan. Samalla on hyvä miettiä mahdollisia yksityisyydensuojaan liittyviä kysymyksiä sekä sitä, miten aiot pitää huolta käyttäjien anonymiteetista. Esimerkkinä kahden kaupallisen verkkosivun erilaisista käyttöehdoista ovat Facebookin (www.facebook.com/facebook) ja toisaalta YouTuben (www.youtube.com/about) käyttöehdot. Mieti tarkasti, miksi aiot mennä mukaan yhteisöpalveluihin. Esimerkiksi Young Scot käyttää Facebook-sivuaan tiedottamiseen ja nykyisistä palveluista kertomiseen.
- Suunnittele verkossa toteutettavat toimet mahdollisimman tarkoin, jotta toiminta pysyy tuoreena ja ajankohtaisena. Mieti, mistä kannattaa puhua merkkipäivien, tärkeiden tapahtumien ja merkittävien ajankasojen aikaan. Mitä haluat korostaa esimerkiksi eurooppalaisena nuorisotiedotuspäivänä, maailman aids-päivänä, koulujen koeviikkojen ym. aikaan?

Äänen ja kuvan käyttö nuorten tieto- ja neuvontatyössä

Web 2.0:n mukanaan tuomien uusien mahdollisuuksien myötä viestintä internetissä on siirtynyt entistä enemmän tekstipohjaisesta tiedosta multimedian käyttöön. Kuvia ja lyhyitä videopätkiä käytetään viestinnässä enemmän kuin koskaan ennen. Esimerkiksi entiset paperiset käyttöohjeet ovat nykyään entistä useammin muuttuneet lyhyiksi opastusvideoiksi. Toinen esimerkki on e-oppiminen, jossa pääset katsomaan koulutuksen vetäjän tietokoneruutua. Netissä oppijat ja heidän opettajansa kohtaavat uudella tavalla. Yhteisöllisessä mediassa jaetaan jatkuvasti kuvia ja videoita, ja yhteydenpidossa käytämme Skypeä tai MSN Messengeriä ja keskustelemme webbikameroiden välityksellä.

Nuorten tieto- ja neuvontatyölle siirtyminen pois tekstipohjaisesta viestinnästä luo uusia mahdollisuuksia ja haasteita. Mitä tapahtuu, jos nuoret eivät enää tulekaan paikan päälle nuorten tieto- ja neuvontapisteisiin, vaan ottavat mieluummin yhteyttä tietokoneen ääressä istuen? Videon mahdollisuuksia hyvin valaisevia esimerkkejä ovat Kansas State Universityn tri Michael Weschin (mediatedcultures.net/ksudigg/) tuottamat videot "The Machine is Us/ing Us" ja "The Internet has a Face".

Tässä muutamia esimerkkejä siitä, miten voit hyödyntää multimedialla ja siirtyä pois tekstipohjaisesta viestinnästä:

- Kannusta nuoria käsittelemään heitä askarruttavia kysymyksiä videoita ja lyhytelokuvia tekemällä.
- Kerro jostain asiasta ääninauhalla sen sijaan, että kirjoittaisit siitä tekstin.
- Kuvita omia aiheitasi hauskesti ja viihdyttävästi toisten tekemillä videoilla (mutta muista tekijänoikeudet!). Tee opettavainen nettipeli jostakin aiheesta:

- *Eräessä EU:n nuoriso-ohjelmasta rahoitetussa hankkeessa (2007) tutkittiin tietokonepelien käyttöä nuorisotyössä. Eräs pelien teemoista on nuorten tieto- ja neuvontatyö. Sheffield Hallam Universityn Centre for Science Education on kehittänyt Wellcome Trustille lihavuutta käsittelevän opetuspelin "The Obs" (2005), www.wellcome.ac.uk/obs/activity.htm.*

Hyvä puoli muussa kuin tekstimuodossa olevassa tiedossa on se, että se tavoittaa myös ne nuoret, joille lukeminen tuottaa vaikeuksia tai joita se ei jaksakaan kiinnostaa. Lisäksi tiedon tuottaminenkin on yleensä hauskaa. Uudet esitysmuodot antavat nuorten tuoda uudella tavalla esiin ajatuksiaan ja tunteitaan aiheista, joista heillä on paljon sanottavaa. Valmiita kuvia, äänityksiä tai videoita voidaan jakaa internetissä, jolloin saadaan aikaan lisää keskustelua.

Joukkouttaminen eli laadukasta tietoa Wikipedian tapaan

Joukkouttaminen eli crowdsourcing tarkoittaa suurten ihmisjoukkojen yhteisen tietämyksen hyödyntämistä tiedon tuotannossa. Tunnetuin esimerkki joukkouttamisen hyödyntämisestä on Wikipedia, jota aluksi arvosteltiin paljon, koska siinä ei näyttänyt olevan minkäänlaisia kriteerejä tiedon paikkansapitävyydelle. Tunnetun tarinan mukaan Wikipedian todistettiin kuitenkin olevan vähintään yhtä luotettava kuin arvostettu Encyclopedia Britannica. Nykyään Wikipedian ja muiden joukkouttamista hyväksi käyttäen tuotettujen tietolähteiden vahvuuksia ja heikkouksia ymmärretään paremmin.

Joukkouttamisella voidaan lisätä nuorten osallistumista tieto- ja neuvontatyöhön. Nuorten tieto- ja neuvontatyössä wikisivustojen käyttämisestä syntyy usein kiihkeää keskustelua, jossa toistuvia aiheita ovat tiedon paikkansapitävyys, resurssien käyttö sekä vastuu niistä nuorista, jotka toimivat julkaistun tuotteen sisältämän tiedon perusteella.

Vaikka nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät eivät itse tuottaisi tietoa suoraan wikisivuston avulla, he voivat kuitenkin Wikipedian antaman esimerkin kautta pohtia monia verkossa julkaistavan tiedon tuottamiseen liittyviä kysymyksiä. danah boydin artikkelin "Information Access in a Networked World" mukaan Wikipedian toiminta- ja tiedontuottamistavan tunteminen auttaa ymmärtämään paremmin myös muuta verkkoperustaista tietoa:

- Selvitä, millä tavoin tieto on kerätty. Wikipediasta on tässä hyötyä, koska siinä olevan tiedon tuottamistapaa on mahdollista tarkastella muokkaushistorian ja keskustelusivujen kautta.
- Valmistaudu tulkitsemaan tietoa eli poimimaan informaatiota. Wikipediassa vaaditaan kirjoittajia ilmoittamaan lähteensä, ja lukijoiden olisi osattava tarkistaa lähteet; ellei lähteitä mainita, lukijat voivat tehdä asiasta omat johtopäätöksensä.
- Ajattele kriittisesti ja kyseenalaista totena esitetyt asiat. Wikipedian käyttäminen virkistää keskustelua verkossa tietyllä tavalla esitetyn tiedon täsmällisyydestä.
- Arvioi, onko faktoissa puutteita tai ristiriitaisuuksia. Wikipediassa pyydetään kirjoittajia ilmoittamaan havaitsemistaan puutteista ja ristiriitaisuuksista sekä niiden esiintymispaikoista.
- Valmistaudu tuottamaan ja jakamaan tietoa julkisesti. Wikipedian käyttäminen kannustaa kaikkia netin käyttäjiä osallistumaan julkisesti saatavien tietolähteiden luomiseen. Näin nuoret saavat mahdollisesti paremman käsityksen siitä, mitä nuorille suunnatun tiedon tuottaminen vaatii.

Tiedon jakaminen ja tuottaminen

Tee näin

- Mainitse aina, jos hyödynnät jonkun toisen ajatuksia tai työtä.
- Mainitse kaikki käyttämäsi verkkolähteet ja käytä selkeitä viittauksia.
- Huomaa, että pelkkä lähteen ilmoittaminen ei välttämättä riitä esimerkiksi silloin, jos kopioit materiaalia omalle sivustollesi. Jotkut asiantuntijat, taiteilijat, kirjailijat ym. kieltävät töidensä kopiointin kokonaan tai sallivat sen vain maksua vastaan tai erityisolosuhteissa.
- Kirjoita muistiin, keneltä tieto on peräisin sekä mistä ja milloin löysit sen tutkimusta tehdessäsi. Tämä helpottaa lähdeluettelon laatimista työn lopuksi.
- Muista, että myös sinulla on tekijänoikeuksia, jos tuotat alkuperäisteoksen (esimerkiksi tiettyä aihetta käsittelevän esitteen). Laatikaa organisaatiolenne selkeät säännöt siitä, miten tekijänoikeuksien kanssa toimitaan ja suojataanko ne esimerkiksi Creative Commons -lisenssillä.

Älä tee näin

- Älä leikkaa ja liimaa internetistä löytyvää tietoa oman työsi osaksi.
- Älä käytä netistä otettuja kuvia, kaavioita, videoita tms. omalla verkkosivullasi tarkistamatta tekijänoikeuksia ja kunnioittamatta niitä.
- Älä esitä toisen työtä omana työnäsi.

Harjoitus

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä tee-se-itse-menetelmällä: Opi tunnistamaan laadukas tieto

Valmistelut: 2–4 tuntia

Kesto: 1–2 tuntia

Osanottajia: 6–25 henkilöä

Tässä harjoituksessa nuoret saavat pohtia, mikä tekee tiedosta laadukasta ja miten laadukkuus perustellaan muille. Harjoituksessa keskitytään erityisesti sisällön esittämiseen internetissä. Harjoituksen pohjaksi kannattaa etsiä esimerkit sekä hyvästä ja toimivasta että huonosta esitystavasta.

Oppimistavoite

- Opitaan ymmärtämään, mitä laadukas tieto on ja miten sitä löytää verkosta.

Oppimistulos

- Tunnistetaan laadukkaan verkkoperustaisen tiedon kriteerit.
- Pystytään osoittamaan myös toisille, että verkkoperustaisen tiedon laadun arviointiin liittyvät kysymykset on sisäistetty.
- Pystytään selittämään toisille, miten verkosta löydetyn tiedon laadun voi tarkistaa.

Harjoituksen kulku

- Johdannoksi ohjaaja kertoo laadukkaasta tiedosta ja siitä, miten tällaista tietoa löytää verkosta.
- Osanottajille näytetään esimerkki heikosti verkkokäyttöön muokatusta tekstistä. Tämän jälkeen osanottajille näytetään toinen esimerkki huomattavasti paremmin verkkokäyttöön soveltuvasta tekstistä.
- Harjoituksen keskusteluosuutta varten osanottajat jaetaan pienryhmiin, joissa he keskustelevat laadukkaan verkkoperustaisen tiedon tunnistamiseen liittyvistä kysymyksistä.
- Ryhmä tuottaa yhdessä tekstimuotoisen työn, johon on koottu ryhmäläisten tärkeimpiä asiaan liittyviä vinkkejä ja neuvoja, joita he haluavat antaa toisille. Neuvoissa on kiinnitettävä huomiota ongelmiin, joita nuoret kohtaavat yrittäessään arvioida netistä löytyvän tiedon laatua.
- Pienryhmät esittävät oman työnsä koko ryhmälle.
- Ohjaaja tekee yhteenvedon tärkeimmistä keskustelussa esiin nousseista asioista.

Harjoitusta varten tarvitaan:

- Jokaiselle pienryhmälle oma tietokone, mahdollisesti kannettava, jotta ryhmä voi esittää oman työnsä toisille.
- Videotykki töiden esittämistä varten.
- Videotykin puuttuessa töiden esittämisessä voidaan käyttää myös lehtiötauluja.
- Muistitikku, jolla ryhmien laatimat työt voidaan siirtää videotykillä esitettäväksi.

Linkkejä aihekokonaisuuteen 4 – Laadukkaan tiedon tuottaminen

Jakob Nielsen: *Reading on the Web*. Alertbox-blogi. Lokakuu 1997.
www.useit.com/alertbox/9710a.html

Quora
www.quora.com

Social graph englanninkielisessä Wikipediassa.
en.wikipedia.org/wiki/Social_graph

Ohjeita Wikipedian käytöstä opiskelun ja tutkimustyön apuna.
www.en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Researching_with_Wikipedia

Et Plagieringseventyr (A Plagiarism Carol) – norjalainen plagioinnista kertova YouTube-video (tekstitetty englanniksi).
www.youtube.com/watch?v=Mwbw9KF-ACY&sns=em

Avoiding Plagiarism – A Guide for Parents and Carers. Ison-Britannian tutkintojen tunnustamisesta ja kokeiden sääntelystä vastaavan viranomaisen Ofqualin laatima plagioinnista kertova opas.
www.ofqual.gov.uk/files/2009-12-24-plagiarism-parents.pdf

Creative Commons -lisenssijärjestelmän kotisivut.
creativecommons.org

Matt Cutts: *How to Get Better Visibility on Google*. Googlen Matt Cuttsin laatimassa YouTube-videossa kerrotaan keinoista, joilla omaa Google-näkyvyyttä on mahdollista lisätä.
www.youtube.com/watch?v=5GK0aQrCDEo

Jason Kincaid: *EdgeRank: The Secret Sauce That Makes Facebook's News Feed Tick*. TechCrunch-verkkolehden artikkeli.
techcrunch.com/2010/04/22/facebook-edgerank

danah boyd: *Information Access in a Networked World*.
www.danah.org/papers/talks/Pearson2007.html

Mika Pietilä ja Jaana Fedotoff: *Nuorten tieto- ja neuvontatyö*. Artikkeliteoksesta *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön*. 2011. Toim. Merikivi, Timonen & Tuuttila.

Mahdollisuuksia ja riskejä

Nuorten tieto- ja neuvontatyössä verkkoturvallisuusstrategian lähtökohtana on oltava huolehtiminen siitä, että nuoret osaavat löytää laadukasta tietoa verkosta. Tämän jälkeen on olennaisen tärkeää keskustella monipuolisesti sekä mahdollisuuksista että riskeistä, joita digitaalisen tekniikan käyttäminen nuorille tuottaa.

Johdanto

Netin mahdollisuudet ja riskit

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden tehtävänä on opastaa nuoria laadukkaan tiedon äärelle sekä mahdollisuuksien mukaan luoda ja ylläpitää turvallisia verkkoympäristöjä, jotka on suunniteltu nimenomaan nuorten tietotarpeiden näkökulmasta.

Digitaaliaikakausi tuo mukanaan upeita mahdollisuuksia jakaa tietoa koko Euroopan nuorille ja saada heidät mukaan uudenlaisiin tukiverkostoihin. Samalla nuorten netinkäyttöön liittyy kuitenkin myös riskejä.

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät voivat omaksua yleisen verkkoturvallisuusstrategian, jonka tavoitteena on saada nuoret käyttämään nettiä entistä turvallisemmin, ja tätä kautta tukea laadukkaan tiedon tuottamista ja jakamista. Haasteena on huolehtia siitä, että nuorilla on mahdollisuus omaksua taitoja ja hankkia kokemusta, joita tarvitaan omasta verkkoturvallisuudesta ja -hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä verkkoon liittyvien riskien ja mahdollisuuksien välisen tasapainon säilyttämiseen. Verkkoturvallisuudesta käytävä yleinen keskustelu täydentää viime kädessä niitä tavoitteita, joiden kautta itse pyrimme antamaan nuorille paremmat mahdollisuudet hallita omaa elämäänsä verkossa saatavana olevan laadukkaan tiedon avulla.

Kun puhutaan internetin mahdollisuuksista ja riskeistä, mitä siis oikeastaan on kyse? Euroopan komission internetin käyttöturvallisuuden parantamiseen tähtäävästä ohjelmasta rahoitetussa ensimmäisessä EU Kids Online -hankkeessa (2006–2009) mahdollisuudet ja riskit esitettiin seuraavasti:

Internetin mahdollisuuksia	Internetin riskejä
<ul style="list-style-type: none">• Tietoa kaikista aiheista ja kaikkialta maailmasta• Opiskelussa hyödynnettäviä resursseja• Yhteisöpalveluita, joissa tavataan vanhoja ystäviä ja saadaan uusia• Viihdettä, pelejä ja mukavaa tekemistä• Käyttäjien luomaa sisältöä• Mahdollisuuksia osallistua kansalaistoimintaan tai poliittiseen toimintaan• Mahdollisuuksia ilmaista mielipiteitään ilman henkilöilyyden paljastumista• Mahdollisuuksia osallistua yhteisön toimintaan tai suoraan toimintaan• Kohentuva tekniikan tuntemus ja käyttötaito• Mahdollisuus parantaa työllistymismahdollisuuksiaan tai löytää työpaikka• Henkilökohtaiseen elämään, terveyteen tai seksiin liittyviä neuvoja• Erikoisaiheisiin keskittyviä ryhmiä ja fanipalstoja• Yhteisiä kokemuksia kaukana asuvien kaverien kanssa	<ul style="list-style-type: none">• Laitonta sisältöä• Pedofiilejä, tuntemattomia henkilöitä, groomingia• Seksuaalista tai muuta raakaa väkivaltaa• Muuta vahingollista tai loukkaavaa sisältöä• Rasistista tai jotakin kansanryhmää vastaan kiihottavaa materiaalia tai toimintaa• Mainoksia ja kaupallisilta tahoilta tulevaa tyrkyttämistä• Väärää tietoa (esim. terveysasioista)• Henkilökohtaisten tietojen väärinkäyttöä• Nettikiusaamista, ahdistelua, häiriköintiä/stalkkaamista• Uhkapelejä, rahan huijaamista• Itsetuhoisuuteen (esim. itsemurhiin, anoreksiaan ym.) liittyvää aineistoa• Yksityisyyteen kohdistuvia hyökkäyksiä tai yksityisten tietojen väärinkäyttöä• Laitonta toimintaa (tietomurtoja, tekijänoikeuksien alaisen materiaalin lataamista ilman lupaa ym.)

Hankkeessa mahdollisuuksia ja riskejä luokiteltiin tavalla, joka helpottaa tämän suunnattoman aiheen jäsentämistä. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät voivat auttaa tärkeällä tavalla nuoria pohtimaan ja ymmärtämään nettiin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia.

Avainsanat: *turvallisuus, digitaalinen kansalaisuus, phishing, grooming, paljastavien kuvien lähettely, nettikiusaaminen*

Konteksti

Nuorten suhde internetissä olevaan tietoon

Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöillä on valtava vastuu niistä nuorista, joiden kanssa he työskentelevät. Heidän on siis osattava arvioida tarjoamiinsa tieto- ja neuvontapalveluihin liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä. Lisäksi heidän on pohdittava, miten he voivat tukea ja opastaa nuoria tunnistamaan riskejä ja mahdollisuuksia netissä.

Internetin yhteisöllisyyden lisääntyessä turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä on opittu ymmärtämään entistä paremmin. Verkkoturvallisuuden pohtiminen ei enää rajoitu yksilotteisesti pelkästään fyysiseen turvallisuuteen ja huoleen netin kautta nuoria houkuttelevista hyväksikäyttäjistä. Yhdysvaltalaisen järjestön Connect Safelyn määrittelemän verkkoturvallisuus 3.0 -konseptin (Online Safety 3.0) tarkoituksena on muistuttaa nuoren verkkoturvallisuutta uhkaavien tekijöiden monimuotoisuudesta.

- Fyysinen turvallisuus: suojautuminen fyysisiltä vahingoilta, joita voi syntyä esimerkiksi silloin, kun netissä tavattu henkilö käyttääkin tosielämässä fyysistä väkivaltaa.
- Psykkinen turvallisuus: suojautuminen ikävältä kohtelulta, ahdistelulta ja henkisiltä vahingoilta, joita voi syntyä esimerkiksi silloin, kun nuori altistuu kiusaamiselle tai joutuu tekemisiin järkyttävän materiaalin kanssa.
- Maineen turvaaminen ja turvallisuus lainsäädännön näkökulmasta: suojautuminen ei-toivotuilta sosiaalisilta, oikeudellisilta ja opiskeluun tai työhön liittyviltä seuraamuksilta, joita ovat esimerkiksi kiristämisen, herjaamisen tai panettelun kohteeksi joutuminen.
- Identiteetin, omaisuuden ja yhteisöjen turvaaminen: suojautuminen identiteetti- ja omaisuusvarkauksilta tai verkkoyhteisöihin kohdistetuilta hyökkäyksiltä, joissa esimerkiksi rikolliset yrittävät kerätä henkilötietoja esiintyäkseen toisina henkilöinä tai varastaakseen heidän rahansa, tai sähköpostiin tai yhteisöpalveluun tehdään tietomurto ja käyttäjät menettävät käyttäjätunnuksensa ja salasanasensa.

Connect Safely haastaa miettimään verkkoturvallisuutta sen kannalta, miten edellä mainitut riskit haittaavat nuorten vapautta toimia digitaalisessa maailmassa. Negatiivista kautta lähestymisen eli riskien välttämisen sijasta on autettava nuoria käyttämään vapauttaan ja ymmärtämään verkossa tehtyjen tekojen seuraukset.

EU Kids Online -hankkeen koordinaattorit Leslie Haddon ja Sonia Livingstone ovat esittäneet seuraavanlaista lähestymistapaa netin riskien ja mahdollisuuksien hahmottamiseen:

1. Sisältö (nuori sisällön vastaanottajana). Riskit ja mahdollisuudet saattavat piillä internetin tavassa välittää suuria tietomääriä suurille ihmisjoukoille. **Tietovirrasta nuoret voivat löytää sekä hyödyllistä tietoa että haitallista aineistoa.**

Esimerkkejä sisältöön liittyvistä mahdollisuuksista: Pelkällä hakusanahauulla nuori voi löytää tietoa, jonka avulla hän kykenee selvittämään häntä askarruttavan lakiasian tai ihmissuhdeongelman. Muutamalla klikkauksella nuori saa lisätietoa ja löytää aineistoa, joissa asioita selvitetään tarkemmin ja joiden avulla löytyy oikea tukea tarjoava taho.

Esimerkkejä sisältöön liittyvistä riskeistä: Vaarana on, että esimerkiksi itsetuhoisuuden tai syömishäiriöiden kanssa tekemisiin joutunut nuori löytää vahingossa verkosta järkyttäviä

aiheeseen liittyviä kuvia. Kuvien näkeminen voi aiheuttaa nuorella epämiellyttävän olon tai herättää traumaattisia tuntemuksia.

2. Kohtaaminen (nuori verkossa tapahtuvien kohtaamisten osapuolena). Vuorovaikutteisessa ja jatkuvasti muuttuvassa internetissä kohdataan muita, erityisesti samanikäisiä nuoria, mikä tuo mukanaan sekä riskejä että mahdollisuuksia.

Esimerkkejä kohtaamisiin liittyvistä mahdollisuuksista: Verkossa on mahdollisuus löytää muita, joilla on samanlaiset kiinnostuksenkohteet tai huolenaiheet kuin itsellä, ja ottaa heihin yhteyttä. Vertaistuki voi tuoda juuri hädän hetkellä yhteen ihmisiä, joilla on paljon yhteistä. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, kun kyseessä on arkaluonteinen asia, josta nuoren on vaikea keskustella läheistensä kanssa henkilökohtaisesti. Verkosta löytyvä juttukumppani voi tuoda asiaan ulkopuolisen näkökulman ja auttaa nuorta tätä kautta.

Esimerkkejä kohtaamisiin liittyvistä riskeistä: Vertaistukeen liittyy useita selkeitä riskejä. Henkilöt, joilta puuttuu aiheeseen liittyvä koulutus, saattavat antaa väärää, asiantonta tai muuten epäpätevää tietoa. Vertaisryhmän jäsenten kesken saattaa syntyä epäterveitä suhteita, joissa kielteiset tunteet ja käyttäytymismallit vahvistuvat. Esimerkiksi kaksi itse-tuhoisesta käyttäytymisestä kärsivää nuorta saattaa aiheesta keskustellessaan saada jälleen itsetuhoisia ajatuksia.

3. Oma käyttäytyminen (nuori asettaa tarkoituksella toiset vaaralle alttiiksi). Internetissä nuoret voivat tehdä asioita, jotka voivat vaikuttaa toisten nuorten elämään myönteisesti tai kielteisesti.

Esimerkkejä käyttäytymiseen liittyvistä mahdollisuuksista: Verkko antaa nuorille loistavan mahdollisuuden osallistua yhteiskunnan toimintaan esimerkiksi perustamalla ryhmiä, joissa kampanjoidaan tai tiedotetaan tärkeiksi koetuista asioista. Näin nuoret saavat ilmaista itseään ja siirtää hallussaan olevaa tietoa ja kokemuksia muille.

Esimerkkejä käyttäytymiseen liittyvistä riskeistä: Nuoret voivat aiheuttaa vaaraa toisille julkaisemalla netissä haitallista sisältöä eli esimerkiksi lataamalla nettiin itsetuhoisuuteen tai syömishäiriöihin liittyviä kuvia tai kertomalla yksityiskohtaisesti omasta itsetuhoisesta käyttäytymisestään. Nuorilla on usein vaikeuksia tunnistaa, missä vaiheessa toisten huomioonottamiseen liittyvien seikkojen on ryhdyttävä rajoittamaan omaa tervettä itseilmaisua.

Oheisessa Leslie Haddonin ja Sonia Livingstonen laatimassa taulukossa internetin lapsille tuottamia riskejä ja mahdollisuuksia on jaoteltu eri luokkiin.

		Sisältö: Lapsi vastaanottajana	Kohtaaminen: Lapsi osallistujana	Käyttäytyminen: Lapsi toimijana
Mahdollisuuksia	Koulutus, oppiminen ja digitaalilukutaito	Opiskelussa hyödynnettävät resurssit	Yhteydenpito toisiin samoista asioista kiinnostuneisiin	Omatoiminen oppiminen ja oppiminen toisten kanssa yhteistyössä
	Osallisuus ja osallistuminen yhteiskunnan toimintaan	Tietoa kaikista aiheista ja kaikkialta maailmasta	Eturyhmittymien välinen yhteydenpito	Konkreettinen kansalais-toimintaan osallistuminen
	Luovuus ja itseilmaisu	Monipuoliset resurssit	Luovaan toimintaan ja osallistumiseen haastetuksi tuleminen	Käyttäjien luoma sisältö
	Identiteetin rakentaminen ja sosiaalistuminen	Henkilökohtaiseen elämään, terveyteen, seksiin ym. liittyvät neuvot	Yhteisöpalvelujen käyttö ja yhteiset kokemukset muiden kanssa	Identiteetin ilmaiseminen
Riskejä	Taloudelliset riskit	Mainonta, roskaposti, rahallisen tuen vaatiminen	Henkilökohtaisten tietojen jäljittäminen tai keruuyritykset	Uhkapelien pelaaminen, laiton lataaminen, tietomurtoihin osallistuminen
	Vihamielinen sisältö ja toiminta	Väkivaltainen, epämiellyttävä tai vihaan kiihottava sisältö	Kiusatuksi, ahdistelluksi tai häiriköidyksi joutuminen	Toisten kiusaaminen tai ahdistelu
	Seksuaaliset riskit	Pornografinen, vahingollinen tai seksuaalinen sisältö	Tapaamisten sopiminen ennestään tuntemattomien henkilöiden	Pornografisen sisällön tuottaminen tai jakaminen
	Arvoihin liittyvät riskit	Rasistinen tai puolueellinen tieto (esimerkiksi huumeista)	Itsetuhoinen käytös, epämiellyttävien pyyntöjen tai vaatimusten kohteeksi joutuminen	Neuvojen antaminen muille (esimerkiksi itsemurhatapoihin tai anorektiseen käyttäytymiseen liittyen)

(Lähde: Livingstone, Sonia ja Haddon, Leslie (2009): *EU Kids Online: Final report*. s. 10. EC Safer Internet Plus Programme Deliverable D6.5. London School of Economics and Political Science, London.)

Luokitus on tehty tutkimustarkoituksia varten, mutta se on avuksi myös silloin, kun kehitetään uusia internetin turvallisuuteen liittyviä hyviä toimintatapoja. Luokitus tekee näkyviksi internetin erilaiset myönteiset ja kielteiset vaikutukset nuorten elämässä.

On hyvä tarkastella oman organisaatiosi verkkoperustaisia toimintamuotoja ja palveluita ja pohtia jokaista

yksitellen niiden riskien ja mahdollisuuksien näkökulmasta, joita ne tuottavat nuorille käyttäjille vastaanottajan, osallistujan tai toimijan roolissa. Tarkastelun perusteella on helpompaa tunnistaa alueita, joista kannattaa keskustella muiden samalla alalla toimivien kanssa, ja ryhtyä kehittämään omia toimintatapoja nettiturvallisuuden lähtökohdista käsin.

Median vaikutus internetin käyttöön liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista vallitseviin käsityksiin

Tiedotusvälineiden vaikutuksesta tutkimukseen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön hyvien toimintatapojen kehittämiseen keskustellaan paljon. Kun tiedotusvälineissä käsitellään internetin turvallisuuteen liittyviä aiheita, juttujen sävy on usein omiaan herättämään huolestumista, ja mahdollisuuksien sijasta esille nousevat riskit.

EU Kids Online -hankkeessa tutkittiin vuonna 2009 14:n eri EU-maan tiedotusvälineissä julkaistuja nuoria ja internetiä käsitteleviä juttuja ja havaittiin juttujen tyylin ja jutuissa käsiteltyjen aiheiden vaihtelevan huomattavan paljon. Tutkimus osoitti, että niissä maissa, joissa lapset ja nuoret käyttivät internetiä suhteellisen paljon, tiedotusvälineillä oli merkittävä rooli turvallisuuskysymysten esiin nostajana.

Kaikissa maissa valtaosassa nuoria ja internetiä käsittelevistä jutuista

”keskityttiin riskeihin mahdollisuuksien sijasta: lähes kahdessa kolmasosassa kaikista jutuista (64 %) puhuttiin riskeistä, kun vain alle viidesosassa (18 %) puhuttiin mahdollisuuksista”.

Tiedotusvälineissä huomio keskittyi usein joko sisältöön liittyviin riskeihin (pääasiassa pornografiaan) tai käyttäytymiseen liittyviin riskeihin (pääasiassa kiusaamiseen), mutta kohtaamisiin liittyviä riskejä käsiteltiin suhteessa harvemmin. On mielenkiintoista havaita, että tutkimustoiminnan suuntaamiseen eri maissa vaikuttivat eniten nettikiusaamisesta ja seksiin liittyvistä riskeistä kertovat tarinat. Nuoriin ja netin kaupalliseen puoleen, kuten mainontaan ja markkinointiin, liittyviä riskejä oli käsitelty tiedotusvälineissä suhteellisen harvoin. On kuitenkin pidettävä mielessä, että tutkijat havaitsivat näissä yleisissä trendeissä huomattavaa vaihtelua yksittäisissä EU-maissa.

Riskit Euroopassa

EU Kids Online -hankkeessa vertailtiin eri Euroopan maissa tehtyjä tutkimuksia ja todettiin seuraavien riskien olevan yleisimpiä (suora lainaus *EU Kids Online: Final report* -raportista):

- Henkilötietojen paljastaminen oli riskeistä yleisin. Tutkimuksen perusteella noin puolet nettiä käyttävistä teini-ikäisistä paljastaa henkilötietojaan. Näin toimiminen ei ole vielä itsessään varsinainen riski, mutta käytös on riskialtista.
- Pornografisen aineiston näkeminen internetissä on toiseksi yleisin riski, jonka kanssa on joutunut tekemisiin neljä kymmenestä eurooppalaisesta nuoresta. Sekä aikuisten että lasten suhtautuminen tähän riskiin on kaksijakoista, eikä haitallisuudesta olla yksimielisiä.
- Väkivaltaisen tai vihaan kiihottavan sisällön näkeminen on kolmanneksi yleisin riski, joka on toteutunut noin kolmasosalla teini-ikäisistä. Kuten pornografista aineistoa, myös nähtyä väkivaltaista sisältöä on tutkittu vain vähän, mikä johtuu osittain eettisistä syistä.
- Nettikiusaamisen kohteeksi joutuminen on neljänneksi yleisin riski, joka koskee yhtä viidestä tai kuudesta nettiä käyttävästä nuoresta. Yhtä yleistä on myös epämiellyttävien seksuaaliviritteisten kommenttien kohteeksi joutuminen.
- Internet-tuttavuuden tapaaminen verkon ulkopuolella on tutkimuksen mukaan vähiten yleinen, vaikkakin

mahdollisesti myös vaarallisin riski. Eri Euroopan maissa tehdyt havainnot ovat melko samanlaisia: noin yhdeksän prosenttia nettiä käyttävistä nuorista eli yksi 11:stä tapaa internetin ulkopuolella henkilöitä, joihin on tutustunut internetissä. Puolassa, Ruotsissa ja Tšekissä luku on yksi viidestä. Useimmiten tapaamisen toisena osapuolena on toinen samanikäinen nuori.

Käytäntö

Internetiin liittyvien riskien arviointi

Korostimme aiemmin, että on tärkeää keskustella mahdollisuuksista ja riskeistä tasapuolisesti. Miksi siis keskitymme nyt pelkkiin riskeihin? Syy on se, että tämän oppaan muissa aihekokonaisuuksissa esitellään mahdollisuuksia, minkä vuoksi tämän aihekokonaisuuden jäljellä olevassa osassa keskitymme internetiin liittyvien riskien käsittelyyn.

Verkossa tapahtuvan seksuaalisen ahdistelun riski

Harvardin yliopiston alaisuudessa toimivan Berkman Center for Internet & Societyn johtaman Internet Safety Technical Task Force -työryhmän vuonna 2008 laatimassa yhdysvaltalaisessa raportissa käsiteltiin seksuaaliseen ahdisteluun liittyviä turvallisuuskysymyksiä. Raportissa tarkasteltiin sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa tehtyjä turvalliseen internetin käyttöön liittyviä tutkimuksia sekä koottiin yhteen useiden sidosryhmien ja alan asiantuntijoiden tutkimustuloksia ja käytännön ohjeita. Raportissa todettiin, että aikuisten alle 18-vuotiaisiin nuoriin kohdistamasta seksuaalisesta ahdistelusta sekä internetissä että sen ulkopuolella on edelleen syytä olla huolissaan. Samantha Bieglerin ja danah boydin vuonna 2010 luonnostelemassa kirjallisuuskatsauksessa päivitetään työryhmän raporttiin kuulunut kirjallisuusluettelo.

Raportin mukaan tutkimustulokset osoittavat, että ahdistelutapauksissa oli usein kyse puberteettiajan ohittaneista nuorista, jotka tiesivät, että he olivat menossa tapaamaan aikuista miestä seksin harrastamista varten. Raportissa todettiin, että yhteisöpalveluissa ja muissa verkkoyhteisöissä toimivien seksuaalirikollisten menettelytapoja käsittelevää tutkimusta tarvitaan lisää.

Raportissa todettiin myös, että alle 18-vuotiaat nuoret ilmoittivat yleisemmin sellaisista lähentely-yrityksistä, joiden tekijöinä olivat toiset alle 18-vuotiaat nuoret. Raportin mukaan myös tällaisia tapauksia on tutkittu liian vähän, ne ilmoitetaan poliisille liian harvoin, ja useimmissa internetin turvallisuutta käsittelevissä keskusteluissa ne sivuutetaan. Raportissa havaittiin, että kohtaamisiin liittyvät riskit (kuten seksuaalinen ahdistelu) näyttävät olevan ylikorostuneessa asemassa, kun taas omaan käyttäytymiseen liittyviä riskejä (kuten toisten nuorten kiusaamista) jossain määrin vähätellään.

Eräs tärkeimmistä työryhmän raportissa mainituista seikoista oli koulutuksen merkitys digitaalilukutaidon ja digitaalikalansalaisuuden kehittämisessä. Suuri osa verkossa esiintyvistä riskialttiista käytöksestä, johon nuoret ovat itse osallisena uhreina tai tekijöinä, ei yleensä ole varsinaisesti rikollista toimintaa, eikä siihen puuttumiseen tarvita poliisia.

Nuoret internetissä toimijoina ja osallistujina

Raportissa käsiteltiin myös käyttäytymiseen ja sisältöön liittyviä riskejä. Raportin mukaan kiusaaminen ja ahdistelu useimmiten toisten samanikäisten toimesta oli yleisin alle 18-vuotiaisiin nuoriin kohdistuva uhka niin internetissä kuin sen ulkopuolellakin. Haitallisen sisällön löytämisestä tai katselusta raportissa todettiin, että vaikka pornografiselle sisällölle altistutaan verkossa myös vahingossa, sen kanssa todennäköisimmin tekemisiin joutuvat ovat usein hieman vanhempia alle 18-vuotiaita poikia, jotka etsivät tällaista sisältöä itse.

Lisäksi raportissa esitettiin, että nuorten itse tuottamaa haitallista sisältöä olisi tutkittava enemmän. On selvää, että jos turvallisuus katsotaan osaksi nuorten digitaalisen elämän kaikkia osa-alueita, olisi turvallisuudesta puhuttaessa saatava nuoret ymmärtämään myös niitä riskejä, joita esimerkiksi kiusaaminen aiheuttaa heille itselleen, läheisilleen ja koko yhteisölle.

Raportissa todettiin, että internetiä käyttävien nuorten riskiprofiili riippuu useista tekijöistä. Kaikilla nuorilla riskit eivät ole samanlaisia. Työryhmän raportissa havaittiin, että riskialtimpien nuorten käytös on usein riskihakuista, ja heillä on ongelmia myös muilla elämänalueilla.

Turvallisuuteen liittyviä teknisiä näkökohtia

Suuri osa verkkoturvallisuusstrategioista käytävästä keskustelusta keskittyy usein nuorten suojelemiseen tarkoitetun tekniikan hyödyntämiseen. Esimerkiksi virustorjuntaohjelmien käyttö, säännölliset ohjelmistopäivitykset ja turvallisten salasanojen käytössä opastaminen kuuluvat olennaisesti verkkoturvallisuuden tekniseen puoleen. Näiden keinojen tehokkuus riippuu kuitenkin ihmisten omasta toiminnasta. Esimerkiksi phishingissä ja muissa ns. social engineering -tekniikoita hyväksi käyttävissä huijauksissa hyödynnetään nimenomaan ihmisten tapaa käyttää nettiä.

Jos turvallisuudessa keskitytään lähinnä ulkoiseen turvallisuuteen sisäisen turvallisuuden sijasta, seurauksena saattaa olla suojeltavien nuorten itsemääräämisoikeuden tahaton kaventaminen. Nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekevän organisaation turvallisuusstrategiassa saatetaan keskittyä vain tekniseen puoleen, kuten suodattimien käyttöön tai tietyille verkkosivuille pääsyn rajoittamiseen, mikä voi luoda valheellisen turvallisuudentunteen. Tällaiset järjestelmät ovat tavallaan virtuaalimaailman vastine koulun pihaa kiertävälle aidalle. Koulun pihan rajaaminen aidalla voi olla perusteltua, mutta varsinkaan nuorten varttuessa fyysiset esteet eivät enää riitä. Jossakin vaiheessa on parempi istua alas keskustelemaan nuoren kanssa hänen käyttökseen liittyvistä hyvistä ja huonoista puolista. Riskien poistaminen sulkee pois mahdollisuuksia, mutta mikä tärkeintä, vie myös mahdollisuuden käydä tällaista keskustelua.

Ison-Britannian koulutarkastuksista vastaava viranomainen Ofsted on tutkinut tietotekniikan turvallista käyttöä ja havainnut, että internetin käyttö oli turvallisempaa niissä kouluissa, joissa hyödynnettiin ns. hallittua järjestelmää. Hallitussa järjestelmässä oli rajoitettua järjestelmää vähemmän sellaisia sivustoja, joille pääsy oli kokonaan kielletty. Sen sijaan oppilaat vastasivat itse siitä, että he käyttivät uutta tekniikkaa turvallisella tavalla. Rajoitetun järjestelmän todettiin sen sijaan toimivan heikommin ja suojaavan oppilaita huonommin. Oppilaat joutuivat useammin vaaraan koulun toimivallan ulkopuolisissa tilanteissa käyttäessään tietokoneita, joissa pääsyä millekään nettisivustoille ei ollut rajoitettu.

Turvallisuuteen liittyviä yhteisöllisiä näkökohtia

Turvallisessa verkkotietostrategiassa olisi mietittävä sitä, miten strategialla parannetaan tavoitettavien ja tuettavien nuorten informaatiolukutaitoa. Lukutaitoasioissa pyrkimyksenä on ollut opettaa nuoria käyttämään vaivattomasti ja turvallisesti nimenomaan perinteisiä tiedotusvälineitä. Tavoitteena on ollut myös kriittisen näkökannan omaksuminen lähteitä ja sisältöä kohtaan. Tämän päivän digitaalinen verkkomedia on vuorovaikutteisempaa, ja informaatiolukutaitoon kuuluu myös oman sisällön luominen, jakaminen ja verkkoon lataaminen. Samalla digitaaliseen elämään keskittyvässä lähestymistavassa nuoren on opittava myös kunnioittamaan itseään, muita ja laajempaa yhteisöä.

Lähinnä tekniseen puoleen keskittyvän turvallisen verkkotietostrategian ongelmana on tekniikan jatkuva muuttuminen. Ratkaisuna on verkkoturvallisuuden käsitteleminen laajempaan kysymyksenä ja riskien hallinta myös muuten kuin teknisten ratkaisujen avulla. Esimerkiksi pelkkä virustorjuntaohjelman asentaminen tietokoneeseen ei vielä riitä riskienhallinnaksi. Tehokkaammin viruksia torjutaan, kun käyttäjät opetetaan ensisijaisesti välttämään virustartuntoja, ja lisävarmistukseksi vielä asennetaan virustorjuntaohjelma.

Harjoitus

Opastettu kävelykierros: Minä ja internet

Valmistelut: 2–4 tuntia

Kesto: 1–2 tuntia

Osanottajia: 6–25 henkilöä

Tämä harjoitus sopii erityisesti hieman suuremmille ryhmille, jotka tarvitsevat tilaa esittääkseen sekä kuvallisessa että sanallisessa muodossa ajatuksiaan ja tunteitaan siitä, miten netti on vaikuttanut heidän elämäänsä. Osanottajat voivat kertoa omista tai tuttaviansa kokemuksista. Harjoitus antaa mahdollisuuden pohtia yhdessä toisten kanssa netin nykykuorille tuottamia mahdollisuuksia ja riskejä.

Oppimistavoite

- Lisätään tietoa ja ymmärrystä verkon tuottamiin mahdollisuuksiin ja riskeihin liittyvistä tunteista ja huolenaiheista.

Oppimistulos

- Osataan tunnistaa nettikäyttämiseen liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä.
- Osataan kertoa toisille erilaisten netinkäyttötapojen herättämistä tunteista ja huolenaiheista.
- Osataan keskustella toisten kanssa erilaisiin netinkäyttötapoihin liittyvistä mahdollisuuksista ja riskeistä.

Harjoituksen kulku

- Ohjaaja kertoo, että harjoituksen aiheena ovat internetin käyttöön liittyvät riskit ja mahdollisuudet. Osanottajia pyydetään pohtimaan tilanteita, joissa netin käyttöön liittyy riskejä, sekä tilanteita, joissa se tarjoaa mahdollisuuksia.
- Osanottajat jaetaan ryhmiin.
- Ohjaaja pyytää ryhmiä keskustelemaan kokemuksistaan ja käymään läpi riskejä ja mahdollisuuksia.
- Ohjaaja pyytää ryhmiä esittämään riskejä ja mahdollisuuksia kuvin ja sanoin omalla pöydällään olevalle suurelle paperiarkille. Ryhmät voivat halutessaan tehdä esityksestään taideteoksen, joka asetetaan esille opastetun kävelykierroksen varrelle.
- Puolen tunnin kuluttua ryhmät jaetaan uudestaan. Jokaisesta ryhmästä yksi jää paikoilleen ryhmän laatiman esityksen luo. Muut menevät muihin ryhmiin niin, että jokaisessa uudessa ryhmässä on vain yksi henkilö kustakin ensimmäisen vaiheen ryhmästä.
- Ensimmäisen vaiheen aluksi entisen ryhmän paikoilleen jäänyt jäsen kertoo uuden ryhmänsä jäsenille, mitä asioita vanhassa ryhmässä nousi esiin riskeistä ja mahdollisuuksista keskusteltaessa. Paikoilleen jäänyt ryhmän jäsen kertoo, mitä paperille laaditut kirjoitukset ja kuvat tarkoittavat. Muut ryhmäläiset voivat kirjoittaa teoksen alapuolelle sijoitetulle paperille kysymyksiä asioista, joita he eivät ymmärtäneet. Kun työ on esitelty, paikoilleen jäänyt ryhmän jäsen yrittää vastata kysymyksiin.
- Opastetun kävelykierroksen toisessa vaiheessa jokainen ryhmä siirtyy myötäpäivään seuraavan ryhmän laatiman teoksen luo. Nyt selitysvuoron saa se uuden ryhmän jäsen, joka oli mukana laatimassa kyseistä taideteosta.

Harjoitusta varten tarvitaan:

- Jokaiselle ryhmälle taululehtiäpaperia netin mahdollisuuksista ja riskeistä kertovan taideteoksen luonnostelua ja laatimista varten.
- Värikyniä ja liituja teoksen värittämistä varten.
- Kiinnitysvälineitä, joiden avulla teokset saadaan esille.
- Kello, josta katsotaan, milloin ryhmien on aika siirtyä seuraavan teoksen luo.

Linkkejä aihekokonaisuuteen 5 – Mahdollisuuksia ja riskejä

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaiset periaatteet (PDF).
www.eryica.org/en/content/european-youth-information-charter

EU Kids Online -hankkeen I ja II vaiheen raportit London School of Economics and Political Sciencen sivuilla.
www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/All%20Reports.aspx

Yhdysvaltalaisen järjestön National Center for Missing & Exploited Childrenin Netsmartz-sivusto.
www.netsmartz.org/index.aspx

WiredSafety: maailman suurin internetin turvallisuuskysymyksiin ja turvallisuusaiheiseen koulutukseen keskittyvä järjestö.
www.wiredsafety.org

danah boyd: *Risky Behaviors and Online Safety: A 2010 Literature Review*.
www.zephorias.org/thoughts/archives/2010/06/24/risky-behaviors-and-online-safety-a-2010-literature-review.html

Internet Safety Technical Taskforce -työryhmän loppuraportti: *Enhancing Child Safety & Online Technologies*.
cyber.law.harvard.edu/sites/cyber.law.harvard.edu/files/ISTTF_Final_Report.pdf

Ofsted: *The safe use of new technologies*. 2009.
www.ofsted.gov.uk/Ofsted-home/Publications-and-research/Browse-all-by/Documents-by-type/Thematic-reports/The-safe-use-of-new-technologies

Safer Children in a Digital World: The Report of the Byron Review.
www.dcsf.gov.uk/byronreview

Verkkoyhteisöt

Verkon yhteisöllistymisen myötä netistä on tullut nuorten tärkein tapaamis- ja keskustelukanava. Yhteisöllinen verkko on lähtökohtana myös uudenlaisille verkkoyhteisöille. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden on hyvä ymmärtää työssään, miten tällaiset yhteisöt muokkaavat tapoja, joilla nuoret hakevat tietoa ja etsivät tukea.

Johdanto

Eräs merkittävimmällä tavalla nettiä tällä hetkellä muuttavista seikoista on ajatus siitä, että verkko-ympäristöt ovat julkisia paikkoja, joissa on mahdollisuus tavata toisia ihmisiä. Verkko-ympäristöt eli yhteisöt ovat usein nuoria tukevia tiloja, joissa voidaan keskustella kaikenlaisista ajatuksista ja tunteista riippumatta siitä, kuinka henkilökohtaisia tai kiistanalaisia ne ovat. Yhteisöissä voivat tavata ja yhteisiä kiinnostuksen tai ihailun kohteita ja huolenaiheita jakaa sellaisetkin nuoret, joilla ei olisi välttämättä mahdollisuutta tutustua toisiinsa muulla tavoin.

Yhteisöt voivat olla myös tiloja, joissa nuoret haastetaan kyseenalaistamaan omat käsityksensä maailmasta. Vaikka verkkoyhteisöjä yhdistävät samanlaiset kiinnostuksenkohteet, niissä on usein kaikenlaisia jäseniä. Yhteisöissä nuori saattaa joutua kosketuksiin sellaisten ihmisten kanssa, joiden mielipiteet tai kokemukset poikkeavat suuresti nuoren omista.

Apua tarvitsevien nuorten tavoittamisesta kiinnostuneiden nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden on tärkeää ymmärtää, millä tavoin nuoret toimivat verkkoyhteisöissä. Kun saat selville, millä tavoin nuoret keskustelevat verkossa niistä ongelmista, joihin tarjoamillasi palveluilla pyritään vastaamaan, opit samalla ymmärtämään nuorten tarpeita paremmin.

Verkkoyhteisöihin osallistuminen lisää myös tekemäsi työn tunnettuutta. Voit luoda tai ylläpitää tarjoamiesi palvelujen ohella omia verkkoyhteisöjä, joiden kautta nuoret voivat antaa suoraa palautetta tekemästasi työstä tai jopa osallistua palvelujen tuotantoon itse toimimalla vapaaehtoisina.

Miten internetin käyttämä tekniikka muuttaa viestintää?

Kasvokkain toisten kanssa keskustellessa ei väliin tarvita mitään tekniikkaa. Jos sen sijaan tarkoitus on soittaa ystävälle puhelimella, viestintä muuttuikin käytetystä tekniikasta riippuvaiseksi. Esimerkiksi juuri puhelin on mainio tapa tavoittaa ihminen, joka asuu satojen kilometrien päässä. Puhelimella on kuitenkin vaikea välittää kasvojen ilmeitä tai kehonkieltä.

Sama pätee viestintään, joka tapahtuu pikaviestimen tai sähköpostin välityksellä tai julkaisemalla oma kirjoitus keskustelupalstalla tai yhteisöpalvelussa. Kaikki nämä tekniikat ovat tuoneet mukanaan mahdollisuuden viestiä tavoilla, jotka ennen kyseisen tekniikan keksimistä olivat huomattavasti vaikeampia tai jopa mahdottomia. Jokaiseen uuteen tekniikkaan liittyy kuitenkin uusia rajoituksia, jotka opitaan yleensä tuntemaan vasta kokemuksen kautta. On esimerkiksi vaikea ymmärtää, miten sähköpostilla voi nolata itsensä, ennen kun on vahingossa lähettänyt seurustelukumppanille tarkoitetun viestin omalle äidille tai isälle.

Vasta aivan viime aikoina on alettu ymmärtää, miten internet vaikuttaa ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. YouTubessa julkaistun videon mukanaan tuomia mahdollisuuksia voi ymmärtää vasta sitten, kun on kuullut ympäri maailmaa tanssien matkustavan Matt Hardingin tarinan. Sen sijaan voi olla vaikeampaa tajuta niitä vahingollisia seurauksia, joita voi koitua, jos julkaisee videon itsestään esittämässä Star Wars -hahmoa. Nuorten luovimista uusien mahdollisuuksien ja riskien ristiaallokossa voi helpottaa se, että he tuntevat kuuluvansa samaan verkkoyhteisöön kuin toiset samojen ongelmien kanssa painivat nuoret.

On tärkeää muistaa, että internetin käyttäjille ei ole olemassa yksinkertaista ohjekirjaa, jossa kerrotaisiin,

mikä on sosiaalisesti hyväksyttävää käytöstä ja mikä on parempi jättää tekemättä. Internetin käytön sosiaalista ulottuvuutta koskevia sääntöjä kirjoitetaan koko ajan uusiksi. Verkkoyhteisöt keskustelevat säännöistä ja sopivat niistä yhteisö kerrallaan. Hieman mahtipontisemmin ilmaistuna voidaan sanoa, että netti muuttaa käsitystämme kansalaisuudesta. Miten toimimme toisten seurassa, miten voimme olla loukkaamatta muita, miten tarjoamme tukea toisille – nämä ovat asioita, joita verkossa tapahtuvan yhteiselämän sääntöjen kautta määritellään.

Avainsanat: *verkkoyhteisö, moderaattori, keskusteluketju, julkaiseminen, estojen katoaminen verkossa*

Konteksti

Kieli, yhteisön normit ja sosiaaliset rakenteet

Meidän nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöinä on opittava ymmärtämään verkkoyhteisöjen toimintatapaa, jotta osaamme parantaa nuorille suunnattua verkkoviestintäämme.

Verkon ulkopuolella olemme tottuneet pitämään julkisen minämme tai työminämme erillään yksityisminästä. Internetin käytön muuttuessa yhä yhteisöllisemmäksi on myös raja julkisen ja yksityisen tiedon välillä hämärtynyt. danah boydin mukaan ongelma johtuu osittain siitä, että meiltä puuttuvat asian käsittelyyn niin kieli, yhteisön normit kuin sosiaaliset rakenteetkin. boyd korostaa seuraavaa neljää tekijää, jotka yhdessä helpottavat verkkoyhteisöjen tiedon jakamisen rakenteiden ymmärtämistä:

- **Vaikea poistettavuus:** nuorten itsestään jakama tieto jää pysyvästi saataville.
- **Helppo löydettävyyys:** nuorista löytyy tietoa internetin yhteisöpalveluista hakemalla.
- **Helppo kopioitavuus:** nuorten netissä julkaisemaa tietoa on helppo kopioida ja nopea levittää.
- **Yleisöjen näkymättömyys:** nuorten verkossa kertomat henkilökohtaiset asiat voivat päätyä monien sellaistenkin tietoon, joille niitä ei alun perin ollut lainkaan tarkoitettu. Verkkoyhteisöissä on erittäin vaikeaa tietää, kenen kanssa puhut ja kuka näkee keskustelunne. Keskustelua lukevat tai kuuntelevat henkilöt voivat olla täysin tuntemattomia tai löytää tiedon kauan sen jälkeen, kun se alun perin laitettiin esille.

Kun tiedon jakamisesta internetissä näyttää olevan monenlaisia mielipiteitä, miten sitten nuorille voidaan antaa tilaa ja vapautta tehdä kasvuun ja aikuistumiseen normaalisti kuuluvia kokeiluja? Millä tavoin nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden olisi autettava nuoria ymmärtämään oman digitaalisen jalanjäljen hallintaan liittyviä hyötyjä?

Estojen katoaminen verkossa: nuoret, jotka käyttäytyvät verkossa toisin kuin tosielämässä

Nuorten verkkokäyttäytymisen ja verkkoyhteisöissä toimimisen erot johtuvat paitsi sosiaalisista, myös psykologisista seikoista.

Yhdysvaltalaisen Rider Universityn psykologian professori John Suler on tutkinut paljon kyberavaruuden psykologiaksi kutsumaansa ilmiötä. Eräät hänen havaintonsa koskevat **estojen katoamista verkossa** sekä sitä, mitkä tekijät vaikuttavat nuorten verkkokäyttäytymiseen. Estojen katoaminen verkossa tuottaa sekä myönteisiä että kielteisiä seurauksia.

Kun verkon ulkopuolella vallitsevien estojen koetaan katoavan verkossa, on omia tunteita koskeva avoin keskustelu helpompaa. Voimme myös vapaammin tehdä ystävällisiä tekoja ilman huolta siitä, että joku ryhtyy kyselemään syytä käytöksellemme. Samalla estojen puuttuminen voi tarkoittaa myös oman pimeän puolen kääntymistä esiin, jolloin menetämme malttimme helpommin tai alamme käyttäytyä ikävästi. Sulerin mukaan **estojen katoaminen verkossa** koostuu kuudesta osa-alueesta:

- **“Et tunne minua”**
Verkon suhteellisen anonymiteetin vuoksi on mahdollista erottaa digitaalinen elämä ja muu elämä toisistaan. Verkossa tehdyt teot voidaan siis erottaa tosielämän todellisesta minästä. Hyökkäävistä tai kielteisistä tunteista ei tarvitse välttämättä tuntea vastuuta.
- **“Et näe minua”**
Verkossa muut eivät näe sinua etkä sinä näe heitä, kuten mainittiin jo näkymättömiä yleisöjä käsiteltäessä. Toisen verkkosivustolla vieraillessaan ihmisten ei tarvitse edes tervehtiä. Keskustelukumppanilta ei saada kannustavaa hymyä, mutta samalla jää näkemättä, jos ihmisiä alkaa kyllästyttää tai ärsyttää. Fyysinen näkymättömyys voi lisätä estojen katoamista ja saada ihmiset käyttäytymään verkossa tavalla, joka olisi tosielämässä mahdoton.
- **“Nähdään myöhemmin”**
Verkossa viestintä tapahtuu hetken sijasta yleensä pitkän ajan kuluessa. Verkossa keskustelevat ihmiset ovat yleensä netissä eri aikaan, ellei kyse ole pikaviestimen tai chatin käytöstä. Sähköposteihin ja keskustelupalstoihin liittyvän viiveen vuoksi viestit ikään kuin matkustavat ajassa. Aikaeron vuoksi aivot erottavat helpommin omat viestit ja toisten ihmisten vastaukset. Arkaluonteisistakin tunteista puhuttaessa viestinnän viive pehmentää toisten reaktioiden aiheuttamaa vaikutusta.
- **“Kaikki tapahtuu vain oman pääni sisällä”**
Kirjoitetussa viestinnässä saatamme kuulla toisten sanat ikään kuin puheena oman päämme sisällä. Näin toisten kanssa viestiminen omista tunteista kirjoittamalla ja toisten vastauksia lukemalla on vähän kuin itsekseen puhumista. Tämä vähentää estoja, sillä olemme tottuneet puhumaan itseksemme sellaisistakin asioista, joista emme koskaan kuvittelisi puhuvamme julkisesti.
- **“Tämä on vain peliä”**
Internetin virtuaalisuus voi saada koko verkkomaailman näyttämään ikään kuin peliltä. Jos ihmiset eivät koe verkossa tapahtuneita asioita itse tekemikseen, digitaalinen elämä voi alkaa tuntua mielikuvitusmaailmalta.
- **“Olemme tasa-arvoisia”**
Verkko luo voimakkaan yhteisöllisyyden tunteen, koska verkkoyhteisöjen jäsenet unohtavat asemansa verkon ulkopuolisessa elämässä ja tuntevat olevansa keskenään lähes tasa-arvoisia. Verkossa ihmisten on helpompi puhua suoraan myös niille, joiden verkon ulkopuolella koetaan edustavan auktoriteetteja.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi nuorten on luontaisesti vaikeampaa arvioida, kuinka suuren riskin he ottavat tai kuinka suuria mahdolliset hyödyt saattavat olla. Jos nuorille suunnattua tietoa halutaan tarjota turvallisella tavalla, on nuorten kanssa välttämättä keskusteltava myös siitä, miten he käyttäytyvät verkkoyhteisöissä.

Ehdottomien sääntöjen laatiminen ja ihmisten patistaminen turvalliseen käyttäytymiseen on verkko-

yhteisöissä suhteellisen hyödyntä, ja tällaisia keinoja olisi käytettävä mahdollisimman säästeliäästi. On parempi pyrkiä tarjoamaan nuorille tehokasta tukea. Verkko-yhteisöissä toimiminen ja henkilökohtaisten tietojen jakaminen ovat kysymyksiä, joita voidaan käsitellä rakentavammin, kun nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät ja nuoret keskustelevalle ja sopivat niistä yhdessä ja samalla oppivat toisiltaan.

Käytäntö

Turvallisten verkko-yhteisöjen rakentaminen

Verkko-yhteisöjen olemassaolosta voi olla nuorille merkittävää hyötyä. Nuoret haluavat ottaa kaiken irti keskustelupalstan tai yhteisöpalvelun kaltaisten verkko-yhteisöjen palveluista, mutta samalla heidän on sisäistettävä turvallinen toiminta yhteisössä. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden ensimmäinen tehtävä on varmistaa, että verkko-yhteisöllä on selkeät säännöt.

Seuraavassa on esimerkkejä säännöistä, joita voidaan soveltaa keskustelupalstan tai chatin kaltaisessa verkko-yhteisössä, jonne nuoret tulevat jakamaan tietoa ja tukemaan toisiaan.

- Sijoita turvallisuusasioita käsittelevät tiedot selvästi näkyville myös rekisteröitymisen aikana niin, että kaikki palvelua käyttävät nuoret löytävät tiedot helposti.
- Laita palveluun näkyville linkkejä verkossa oleviin lähteisiin, joista palvelua käyttävät nuoret saavat lisätietoa turvallisesta netin käytöstä.
- Tee selväksi, missä määrin nuoret ovat itse vastuussa toisten verkko-yhteisössä mukana olevien kunnioittamisesta ja suojelemisesta.
- Kerro, miten nuoret voivat pitää kiinni yksityisyydestään ja estää ei-toivotut lähestymisyrietykset tai yhteydenotot.
- Anna selkeät ohjeet siitä, miten väärinkäytökset ilmoitetaan tai miten tehdään organisaatiosi tai palveluasi koskeva valitus. Valitusten käsittelyä varten olisi myös oltava sovittu menettely. Erityisesti kiusaamista tai asiantonta sisältöä koskeviin valituksiin on reagoitava ripeästi, ja loukkaava sisältö on tarvittaessa poistettava selkeästi ilmoitetun ajan kuluessa.
- Kerro, miten käyttäjätilin tai profiilin voi poistaa kaikista oman organisaatiosi hallinnoimista palveluista.
- Kannusta palvelujasi käyttäviä nuoria kehittämään omia turvallisuusstrategioita, joita voi noudattaa verkossa missä ja milloin vain.

Verkko-yhteisöön liittymisen hallinnointi

Rekisteröityminen on ensimmäinen merkittävä vaihe, jonka avulla voidaan valvoa, ketkä käyttävät palveluita, sekä tunnistaa nuorten perustarpeet jo yhteydenpidon alkuvaiheessa.

Verkko-yhteisöön rekisteröidyttyessä kerättävät tiedot sekä niiden käyttötarkoitus olisi ilmoitettava selkeästi. Kerro esimerkiksi se, mitä tietoja nuoren profiilissa näkyy, mitkä tiedot näkyvät kaikille ja mikä ei ole julkista. Käyttäjillä olisi tämän jälkeen oltava mahdollisuus piilottaa tai muokata tietoja tai rajoittaa niiden näkyvyyttä.

Nuorten henkilötietojen keräämistä koskevaa oman maasi lainsäädäntöä on syytä noudattaa myös silloin, kun kyse on nuoren omalla suostumuksella kerättävistä tiedoista.

Tee selväksi helposti ymmärrettävää kieltä käyttäen, miten palvelussa saa ja ei saa käyttäytyä. Nuorille on kerrottava myös, mitä palvelussa kielletystä käyttäytymisestä seuraa.

Kiellettyä käyttäytymistä verkko yhteisössä voi olla esimerkiksi seuraavanlaisen aineiston julkaiseminen:

- Häiritsevät, uhkaavat, loukkaavat, rivot, säädyttömät, halventavat, rasistiset tai muuten laittomat tai yhteisön sääntöjä rikkovat kirjoitukset tai aineistot.
- Roskaposti eli spam (ilman lupaa tai pyyntöä lähetetyt mainokset).
- Sopimattomille (vihaan kiihottaville, halveeraaville tai laittomille) verkkosivuille viittaavat linkit.

Esimerkkejä käyttäytymissäännöistä, joiden hyväksymistä verkko yhteisöön liittyjiltä voidaan edellyttää:

- Muista lähteistä tai sivustoilta poimituihin tietoihin tai neuvoihin on liitettävä myös linkki lähteeseen, josta nuori on ne löytänyt, jotta toiset (muut yhteisön jäsenet ja moderaattorit) voivat arvioida tietojen asiallisuutta.
- Verkko yhteisöissä nimettömyys on tärkeää. Jos nuori tietää jonkun yhteisön jäsenen henkilöllisyyden tai on tekemisissä hänen kanssaan muilla sivustoilla, henkilöllisyyttä ei saa paljastaa muille. Ei ole syytä kertoa, missä muualla netissä kuin tässä yhteisössä käyttäjät viettävät aikaansa.
- Muiden mielipiteitä on kunnioitettava ja toisia vastaan suunnatuista hyökkäyksistä on pidättäydyttävä.

Verkossa tapahtuva vuorovaikutus nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden käyttäjien kanssa

Nuoria on kehotettava kertomaan haitallisesta sisällöstä, jotta yhteisön ylläpitäjät ovat tietoisia sääntöjä ja ohjeita mahdollisesti rikkovasta aineistosta tai käytöksestä (esimerkiksi loukkaavista julkaisuista tai toista käyttäjää vastaan suunnatusta henkilökohtaisesta hyökkäyksestä). Lisäksi nuoria on kehotettava kertomaan yhteisön ylläpitäjille myös tapauksista, joissa toinen jäsen ei nuoren mielestä saa riittävästi tukea vakavan ongelman käsittelemiseen.

Moderointi on yhteisön tukemista, ei pelkkää yhteisön hallintaa

Moderointi on muutakin kuin pelkkää ongelmiin reagoimista. Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät voivat osallistua **keskusteluketjuun** ja estää ryhmän keskustelua rönsyilemästä liikaa. **Moderattorit** voivat keskustelupalstojen avulla myös tiedottaa yhteisön jäsenille muusta toiminnasta, kuten chat-mahdollisuudesta, kyselytutkimuksista tai kilpailuista.

Moderattorien keskusteluun osallistumisen tarkoituksena on tarjota tukea ja lähettää linkejä muihin verkosta löytyviin lähteisiin, joista saattaa olla apua ongelmista kärsiville nuorille. Tarkoituksena ei siis ole saada keskustelua loppumaan, vaan luoda kaikkien kannalta miellyttävä, tukeva ja ystävällinen ilmapiiri. Myös nuoret voivat toimia **moderattoreina** keskustelupalstoilla ja olla mukana yhteisön sääntöjen laadinnassa. Esimerkiksi Skotlannin nuorten tieto- ja neuvontapalvelun Young Scotin keskustelupalstaa perustettaessa mukana olevat nuoret saivat päättää, että palstalla noudatetaan seuraavia perussääntöjä:

- Toisia kohtaan on käyttäydyttävä kunnioittavasti.
- Palstalla ei saa julkaista henkilökohtaisia tietoja.
- Tekstarikieli on kiellettyä.

Keskustelupalstan käyttäjiksi liittyvien nuorten ei välttämättä tarvitse ryhtyä **moderaattoreiksi**, vaan kaikkia jäseniä voidaan kehottaa auttamaan uusia jäseniä sisäistämään sääntöjen perustelut ja ilmoittamaan varsinaisille **moderaattoreille**, jos sääntöjä on heidän mielestään rikottu.

Vinkkejä yhteisön hallintaan

- Yritä aina estää yhteisössä ilmenevä huono käytös etukäteen sen sijaan, että poistat sääntöjä rikkovat viestit tai keskusteluketjut tylysti jälkikäteen. Paras strategia on nopea ja selväkielinen keskustelu käyttäjien kanssa ennen kuin tilanne riistäytyy hallinnasta. Useissa tapauksissa muutama aikaisessa vaiheessa annettu, kohteliaaseen sävyyn laadittu varoitus voi vähentää huonon tai haitallisen käyttäytymisen vaikutuksia.
- Kiitä ja kehu niitä, jotka osallistuvat keskusteluun myönteisessä ja rakentavassa hengessä, jotta moderointi ei muutu pelkäksi moittimiseksi. Keskustelunhan pitäisi olla kaikkien mielestä mukavaa!
- Perustele, miksi moderoit keskustelua tai puutut siihen. Näin yhteisö voi ymmärtää paremmin syitä, joiden vuoksi moderointia tehdään, ja hankalistakin tilanteista voidaan ottaa opiksi.
- Pyri virkistämään keskustelua hyvillä kysymyksillä ja rakentavilla huomautuksilla. Kuuntele huolella, mitä muut sanovat, ja yritä ymmärtää heidän näkökulmansa. Muista, että moderaattorina tehtäväsi on huolehtia keskustelun sujuvuudesta, ei välttämättä osallistua väittelyyn yhteisön jäsenten tavoin.
- Ole joustava ja anna verkkoyhteisön jäsenten johtaa keskustelua. Jos keskusteluketju ei pysy aiheessa, yritä tarvittaessa ohjata se takaisin varsinkin silloin, kun yhteisön jäsenet tätä pyytävät.
- Ole avoin myös oppimaan itse asioita yhteisön jäseniltä, sillä kyse on vuoropuhelusta. Kun ihmiset kykenevät oppimaan toisiltaan, yhteisöllä on hyvät mahdollisuudet kasvaa. Muista, että keskustelupalstan tai ryhmän arvo piilee viime kädessä mukaan liittyvien ja mukana pysyvien ihmisten yhteisössä.

(Alkuperäinen ajatus peräisin Nathalie McDermottilta, www.onroadmedia.org.uk)

Harjoitus

World Café: Keskustelua suositeltavista ja vältettävistä nettikäyttäytymisen muodoista

Valmistelut: 2–4 tuntia

Kesto: 1–2 tuntia

Osanottajia: 10–25 henkilöä

Tässä harjoituksessa nuoret saavat keskustella rennossa ilmapiirissä verkko yhteisöissä toimimiseen liittyvistä kysymyksistä. Harjoituksen avulla saadaan helposti aikaan keskusteluilmapiiri, jossa kaikki voivat sanoa rohkeasti mielipiteensä. On erittäin tärkeää keskustella yhdessä hyväksyttävän käytöksen rajoista sekä siitä, millaisia seurauksia nuorten toiminnalla internetissä saattaa olla. Tässä harjoituksessa nuoret haastetaan perustelemaan mielipiteensä ja sopimaan yhdessä siitä, millainen käytös on verkko yhteisöissä suositeltavaa ja hyväksyttävää.

Oppimistavoite

- Osataan sopia selkeistä verkko yhteisöissä toimimista koskevista suosituksista ja kertoa suosituksista myös toisille.

Oppimistulos

- Osataan tunnistaa erilaisista käyttäytymismuodoista johtuvat toivottavat ja ei-toivottavat seuraukset.
- Osataan asettaa tärkeysjärjestykseen ja arvioida tietynlaiseen verkkokäyttäytymiseen liittyvien mahdollisuuksien laajuutta ja riskien vakavuutta.
- Osataan antaa toisille tietynlaista verkkokäyttäytymistä koskevia turvallisuusohjeita.

Harjoituksen kulku

- Muuta harjoitustila kahvilaksi koristelemalla pöydät ja tuomalla paikalle juomia ja pikkusyötäviä.
- Harjoituksessa on kolme kierrosta. Lopuksi on arviointikierros, jonka aikana osanottajat keskustelelevat yhdessä esiin nousseista ideoista ja asettavat ne tärkeysjärjestykseen.
- Johdanto-osiossa osanottajille kerrotaan world café -menetelmän säännöt ja keskustelun aihe. Voitte keskustella esimerkiksi suositeltavista ja vältettävistä nettikäyttäytymisen muodoista.
- World café -menetelmää käytettäessä jokaisessa pöydässä tai jokaisella ryhmällä on tietty määrä liimattavia viestilappuja. Suositeltavia nettikäyttäytymisen muotoja esitetään yhdenvärisillä viestilapuilla, vältettäviä toisenvärisillä lapuilla. Viestilaput ovat samalla ryhmän maksuvälineitä, joilla he voivat tilata juomia ja pikkusyötäviä kahvilan tarjoilijoilta. Ryhmä keskustelelee aiheesta ja kirjoittaa suositeltavat ja vältettävät käyttäytymismuodot muistiin viestilapuille. Tarjoilijat (ohjaajat tai kouluttajat) vaihtavat viestilappuja kahvilatuotteisiin, jotka voivat olla esimerkiksi juomia, suolaisia välipaloja, makeisia tai keksejä.
- Viestilaput kootaan kahvilaan näkyvälle paikalle asetetulle taululehtiöarkille. Jokaista keskustelukierrosta varten tarvitaan yksi taululehtiöarkki.
- Kierrosten aikana voidaan keskustella esimerkiksi seuraavista kolmesta aiheesta:
 - Internetin yhteisöpalvelut: miten kannattaa toimia ja millaista toimintaa kannattaa välttää esimerkiksi Facebookissa?
 - Sisältöjen jakamiseen tarkoitettut sivustot: mikä on suositeltavaa ja mikä vältettävää käytöstä esimerkiksi YouTubessa ja muissa sisältöjen jakamiseen tarkoitetuissa palveluissa?

- Verkkokeskustelut: miten kannattaa menetellä ja mitä välttää esimerkiksi chatissa, keskustelupalstoilla tai pikaviestinten välityksellä käytävissä verkkokeskusteluissa?
- Jokaisen kierroksen lopuksi ryhmät sekoitetaan ja osanottajat siirtyvät eri pöytiin istumaan.
- Arviointikierroksella ohjaajat asettavat jokaisen kierroksen taululehtiöarkin näytille kahvilan eri puolille. Osanottajat valitsevat yhden keskustelunaiheen ja siirtyvät kyseisen kierroksen taululehtiöarkin luo. Osanottajat käyvät läpi kaikki eri ryhmien tuottamat ehdotukset ja pohtivat yhdessä, millaiseen tärkeysjärjestykseen ehdotukset kannattaa asettaa.

Harjoitusta varten tarvitaan:

- Juomia ja pikkusyötäviä todentuntuisen kahvilaympäristön aikaan saamista varten.
- Tarjoilijoita esittäviä henkilöitä (yleensä harjoituksen ohjaajat), jotka tarjoilevat kahvilatuotteita pöydissä istuville nuorille.
- Tarjoilijoiden asuja (esimerkiksi esiliinoja ja työtakkeja).
- Ruokalista ja hinnasto, josta käyvät ilmi kahvilatuotteiden hinnat.
- Liimattavia viestilappuja.
- Kyniä ja taululehtiöpaperia.
- Paperia pöytien suojaksi, jotta osanottajat voivat kirjoittaa muistiin ajatuksensa omalla paikallaan.
- Erilaisiin ryhmiin järjestettyjä pöytiä ja tuoleja. Oikea kahvilatunnelma saadaan aikaan pöytäkoristeilla, kuten kynttilöillä ja kukilla.
- Musiikkia ja muuta rekvisiittaa, joka auttaa luomaan kahvilaan miellyttävän, rennon ilmapiirin.
- Lisätietoa world café -menetelmän käytöstä on osoitteessa www.theworldcafe.com/principles.html.

Linkkejä aihekokonaisuuteen 6 – Verkkoyhteisöt

Matt Harding Dance. YouTube-video.

www.youtube.com/watch?v=fvE8iMbT1aQ

danah boyd, 2007. *Social Network Sites: Public, Private, or What?* Knowledge Tree -verkkolehden numero 13.
kt.flexiblelearning.net.au/tkt2007/edition-13/social-network-sites-public-private-or-what

Suler, John: *The Psychology of Avatars and Graphical Space in Multimedia Chat Communities*.

www.usr.rider.edu/~suler/psycyber/psyav.html

Tim Davies: *Safe and Effective Engagement with Social Networking Sites for Youth Professionals*.

www.timdavies.org.uk/wp-content/uploads/safe-and-effective-engagement-with-sns-for-youth-professionals.pdf

eModeration-blogi: *New guidelines on how to keep online environments safe for children*.

blog.emoderation.com/2011/02/new-guidelines-on-how-to-keep-online.html

World Café -menetelmän periaatteet.

www.theworldcafe.com/principles.htm

Nathalie McDermott: *Community Moderation Handbook*. Julkaisematon käsikirjoitus.

www.onroadmedia.org.uk

UK Council for Child Internet Safety: *Good Practice for Guidance for Moderation of Interactive Services for Children*.

www.education.gov.uk/ukccis/download-link.cfm?catstr=latestdocuments&downloadurMODERATION%20GUIDANCE%202010%20FINAL1.pdf

Sanasto

Avainsanat eli tunnisteet (engl. tags)

Verkossa olevaan tietoon voidaan liittää avainsanoja eli tunnisteita eli se voidaan merkitä tageilla eli tageilla, jolloin tieto on helpompaa löytää uudelleen. Twitterissä, identi.cassa ja muissa mikroblogi-palveluissa julkaisut voidaan merkitä avainsanoilla, joiden eteen lisätään ruutusymboli (#).

Avatar

Käyttäjää nettipalvelussa, yleensä keskustelupalstalla tai yhteisöpalvelussa, edustava visuaalinen hahmo.

Avoimen lähdekoodin ohjelmisto

Ohjelmistojen kehittämistapa tai kehitystyön taustalla oleva filosofia, jossa ohjelmiston lähdekoodi on julkisesti saatavana. Lähdekoodia voidaan tiettyjen olosuhteiden vallitessa eli tietyn avoimen lähde-koodin lisenssin voimassa ollessa käyttää uudelleen tai kehittää edelleen.

Blogi eli nettipäiväkirja

Internetsivusto tai sivuston osa, jolla yksittäinen käyttäjä tai ryhmä julkaisee säännöllisesti esimerkiksi mielipiteitä, tapahtumakuvauksia, kuvia tai videoita.

Creative Commons -lisenssi

Creative Commons -lisenssin avulla taiteilija tai sisällöntuottaja voi selkeästi ilmoittaa, mitä luomaansa sisältöä koskevia oikeuksia hän pitää itsellään ja mistä oikeuksista hän luopuu. Creative Commons on Laurence Lessingin perustama yhdysvaltalainen yleishyödyllinen yhdistys, joka antaa lisenssin julkiseen käyttöön maksutta.

Diginatiivi

Henkilö, jonka ulottuvilla digitaalinen tekniikka ja verkostot ovat olleet syntymästä lähtien ja joka käyttää digitaalista tekniikkaa erittäin taitavasti ja varmasti. Digimaahanmuuttaja on henkilö, joka muistaa vielä ajan, jolloin digitaalista tekniikkaa käytettiin vähemmän kuin nykyään.

Digitaalilukutaito

Taito hyödyntää tehokkaasti internetiä ja muita digitaalisia viestimiä ja verkostoja.

EdgeRank

Laskentatapa, jonka avulla käyttäjän erimuotoiset Facebook-utiset järjestetään tärkeysjärjestykseen.

E-oppiminen

Sähköiset tuetut oppimis- ja koulutusmuodot, jotka yleensä perustuvat internetistä löytyvän tiedon ja verkostojen hyödyntämiseen.

Estojen katoaminen verkossa (engl. online disinhibition effect)

Yhdysvaltalaisen Rider Universityn psykologian professorin John Sulerin kehittämä psykologinen malli, jolla selitetään sitä, miksi käyttäjät toimivat internetissä eri tavoin kuin kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Eväste (engl. cookie)

Eväste on selaimen tietokoneen muistiin tallentama koodinpätkä. Evästeiden avulla verkkosivustot esimerkiksi tallentavat käyttäjän salasanan tai esittävät sivut siinä muodossa kuin käyttäjä haluaa ne nähdä. Käyttäjän yksityisyyden suojaamiseksi evästeet voidaan poistaa käsin, jolloin estetään esimerkiksi toisten kirjautuminen sisään verkkosivuille käyttäjän tallentamalla salasanalla.

Grooming

Lapsen tai nuoren kanssa ystävystyminen ja tunnesiteen luominen, jotta lapsi tai nuori saadaan suostumaan sukupuolisuhteeseen.

Hakukone

Sivusto tai sovellus, jolla haetaan internetistä tietoa hakusanojen avulla. Yleensä hakukone järjestää hakutulokset (jotka voivat olla verkkosivustoja, kuvia tai muita tiedostoja) tärkeysjärjestykseen sen mukaan, miten kiinteästi ne liittyvät käyttäjän syöttämiin hakusanoihin.

Hakukoneoptimointi

Hakukoneoptimointi tarkoittaa verkkosivuston muokkaamista sellaiseksi, että hakukoneet löytävät sen mahdollisimman helposti ja tehokkaasti.

Huijaussivusto tai -sähköpostiviesti

Internetsivusto tai sähköpostiviesti, jonka varsinainen tarkoitus yritetään piilottaa. Yleensä huijaussivustoilla tai -viesteillä pyritään viemään ihmisiltä rahaa tai yritetään saada heidät luovuttamaan henkilötietojaan, esimerkiksi pankkitilinsä numeron.

Informaatiolukutaito

Taito havaita, milloin tietoa tarvitaan, ja kyky etsiä, arvioida ja hyödyntää tietoa tehokkaasti.

Internetin yhteisöpalvelu

Verkkosivu tai -alusta, joka perustuu ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. Yhteisöpalvelussa jokaisella käyttäjällä on profiili, ja hän voi ottaa yhteyttä kavereihin tai muihin henkilöihin.

IP-osoite

Jokaisella internetiin yhteydessä olevalla laitteella on oma numeromuotoinen IP- eli internet protocol osoite.

Julkaiseminen (engl. post)

Tekstin, blogikirjoituksen tai muun sisällön lataaminen verkkoon, toisen tuottamaan sisältöön viittaavan linkin julkaiseminen tai valokuvien lisääminen valokuvien jakamista varten tarkoitettulle nettisivustolle.

Keskusteluketju

Verkkoyhteisöt ja erityisesti keskustelupalstat koostuvat erillisistä keskusteluista eli keskusteluketjuista tai -säikeistä (threads). Ketjujen muotoon järjestetyssä keskustelussa osanottajat voivat aloittaa uusia keskustelunaiheita. Moderaattorit voivat hallita ketjumuotoista keskustelua siirtämällä aiheesta pois eksyvät keskustelut uuteen ketjuun, sulkemalla liian kiihkeäksi käyvän keskusteluketjun tai poistamalla kokonaan yhteisön sääntöjä rikkovat ketjut.

Käytettävyys

Käytettävyys tarkoittaa sitä, miten helppoa suunniteltua ja valmistettua tuotetta tai esinettä on oppia käyttämään.

Meta-tag

Sivun HTML-koodiin sijoitettu, hakukoneille tarkoitettu teksti tai koodinpätkä, joka kuvaa verkkosivun sisältöä.

Mikrobloggaaminen

Lyhyiden (lyhyimmillään vain 140 merkin pituisten) päivitysviestien avulla tapahtuva viestintä. Mikroblogijulkaisuissa käyttäjät voivat jakaa kuvia, lyhyitä lauseita tai linkkejä.

Moderaattori

Henkilö, joka hallinnoi ja tukee verkkoyhteisön toimintaa.

Nettikiusaaminen

Internetin tai matkapuhelimen toistuva käyttö toisten tietoiseen vahingoittamiseen.

PageRank

Googlen hakukoneen käyttämä laskentatapa, jonka avulla hyperlinkkejä sisältävää sisältöä voidaan järjestää tärkeysjärjestykseen.

Paljastavien kuvien lähettely (engl. sexting)

Seksuaalisesti paljastavan sisällön (tekstin, kuvien tai äänitiedostojen) lähettäminen matkapuhelimella. Englanninkielistä termiä, joka on muodostettu sanoista *sex* ja *texting* eli tekstiviestien lähettäminen, käytetään toisinaan suomessakin.

Phishing eli kalastelu

Rikollinen yritys saada luotettavaa henkilöä tai organisaatiota esittämällä tietoverkkojen kautta haltuunsa luottamuksellista tietoa, esimerkiksi käyttäjätunnuksia, salasanoja ja luottokorttitietoja.

Plagiointi

Toisen työn esittäminen omaan harhauttamistarkoituksessa.

Podcast-tiedosto

Digitaalisessa muodossa oleva ääni- tai videotiedosto, joka julkaistaan osana yleensä verkko-syndikoitua sarjaa ja jonka voi ladata omaan laitteeseen. Katso myös **RSS-syöte**.

RSS-syöte

RSS-syötettä (lyhenne sanoista Really Simple Syndication) hyödynnetään julkaistaessa säännöllisesti päivitettävää sisältöä. Palvelun käyttäjät tilaavat RSS-syötteen, jolloin he saavat automaattisesti tiedon, kun sisältöä on päivitetty. Palvelua tarjotaan usein uutissivustoilla, blogeissa tai muilla sivustoilla, joita muokataan säännöllisesti tai joille lisätään usein uutta tietoa.

Social graph

Social graphilla tarkoitetaan internetin yhteisöpalvelujen, kuten Twitterin tai Facebookin, välityksellä tuntemiemme henkilöiden muodostamia kontaktiverkostoja.

Tekijänoikeus

Teoksen luojan lakisääteinen oikeus esittää, asettaa näyttille tai myydä teoksensa, kopioida, jakaa, lainata tai lisensoida teosta tai käyttää teosta uusien teosten pohjana.

Verkkoturvallisuus

Suojautuminen erityisesti verkkoympäristöihin liittyviltä vaaroilta.

Verkkoyhteisö

Verkossa toimiva ryhmä tai yhteisö, jossa samoista asioista kiinnostuneet jäsenet voivat viestiä keskenään. Verkkoyhteisön ilmenemismuotona on usein keskustelupalsta, foorumi tai yhteisöpalvelu.

Välimuisti (engl. cache)

Välimuistin käyttö nopeuttaa internetin selaamista, kun sivut, joilla käyttäjä vierailee säännöllisesti, voidaan ladata netin sijasta suoraan välimuistista.

Web 2.0

Yleisnimitys internetsivustoille ja -sovelluksille, joiden avulla käyttäjät voivat olla yhteydessä keskenään ja tehdä yhteistyötä tuottaessaan ja jakaessaan sisältöä verkkoyhteisöjen välityksellä. Esimerkkejä sivustoista ja sovelluksista ovat internetin yhteisöpalvelut (esimerkiksi Facebook), verkkopäiväkirjat eli blogit (esimerkiksi Wordpress), wikisivustot (esimerkiksi Wikipedia) ja videopalvelut (esimerkiksi YouTube).

WHOIS-tiedot

WHOIS-tiedot ilmaisevat, kuka on jonkin tietyn verkkosivun tai IP-osoitteen rekisteröity käyttäjä.

Wikisivusto

Verkkosivu, jonka sisältöä kaikki käyttäjät voivat luoda ja muokata internetselaimen välityksellä.

Yhteisöllinen media

Yleiskäsite, jolla kuvataan erilaisia verkkoperustaisia tekniikoita, jotka tekevät nettiviestinnästä vuoro-vaikutteista. Viestintä yhteisöllisen median välityksellä ei ole yhden lähettäjän yhdelle tai useammalle vastaanottajalle suuntaamaa yksisuuntaista viestintää, vaan verkostomuotoista toimintaa, jossa useat lähettäjät voivat viestiä useiden vastaanottajien kanssa.

Yhteisölliset kirjanmerkit

Internetin käyttäjien tapa järjestää, tallentaa ja etsiä verkkolähteisiin viittaavia linkkejä.

Yhteisöpalvelu

Katso internetin yhteisöpalvelu.

Yksityisyysasetukset

Keinot, joiden avulla verkkosivuston käyttäjä voi määrätä, miten suuren osan sivustolla julkaistuista tiedoista muut näkevät. **(Katso myös yhteisöllinen media ja internetin yhteisöpalvelu.)**

Kirjallisuutta ja linkkejä

Oppaassa mainittuja verkkosivuja ja ohjelmistoja

Aardvark - www.vark.com
Alta Vista - www.altavista.com
Android - www.android.com
Apache - apache.org
Connect Safely - www.connectsafely.org
Delicious - www.delicious.com
Digg - digg.com/news
Drupal - drupal.org
Facebook - www.facebook.com
Facebook Places - www.facebook.com/places
Flickr - www.flickr.com
Foursquare - foursquare.com
Google - www.google.com
Google Analytics - www.google.com/analytics
Google Latitude - www.google.com/latitude
Hot Bot - www.hotbot.com
Hyves - hyves.nl
Linked In - www.linkedin.com
Lycos - www.lycos.com
Quora - www.quora.com
Mozilla Firefox - www.mozilla.com/en-US/firefox
MSN - explore.live.com/windows-live-messenger?os=other
Netlog - en.netlog.com
Nielsen Netratings - www.nielsen.com/us/en/measurement/online-measurement.html
Ning - www.ning.com
Sheryica - sheryica.org
Skype - www.skype.com
Twitter - twitter.com
Tuenti - www.tuenti.com/?m=login
VZNet Netzwerke - www.studivz.net
Wikipedia - www.wikipedia.org
Wordpress - wordpress.com
Yahoo - www.yahoo.com
YouTube - www.youtube.com

European Youth Information and Counselling Agency

Place de la Gare, 26, L-1616 Luxembourg
T +352 24873992 F +352 26293215
secretariat@eryica.org
skype: Eryica

eryica.org

